

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης
Master Thesis

Η διαχείριση ανθρωπογενών και φυσικών καταστροφών από το ΝΑΤΟ. Η συμβολή της Ελλάδας

The management response of NATO in natural and human-induced disasters. The contribution of Greece

Δημήτριος Αδαμόπουλος / Dimitrios Adamopoulos

A.M. / R.N. : 7114132200004

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. «2024155»

Αθήνα, Φεβρουάριος 2024
Athens, February 2024

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ
POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISIS MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης Master Thesis

Η διαχείριση ανθρωπογενών και φυσικών καταστροφών από το ΝΑΤΟ. Η συμβολή της Ελλάδας

The management response of NATO in natural and human-induced disasters. The contribution of Greece

Δημήτριος Αδαμόπουλος / Dimitrios Adamopoulos

A.M. / R.N. : 7114132200004

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Λέκκας Ε.,
Καθηγητής, ΕΚΠΑ

Δρ. Λόζιος Σ.,
Αναπλ. Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Δανάμος Γ.,
Δρ. Γεωλόγος, Ε.Δ.Ι.Π. ΕΚΠΑ

Ειδική_Επ_Καθοδήγηση

Σιώτης Δ.
M.Sc. Αξιωματικός Πυροσβεστικού Σώματος,
Πτυχιούχος Δημόσιας Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου,
Expert E.U. Civil Protection Mechanism

Ειδικές Εκδόσεις /
Special Publications:

No. «2024155»

Αθήνα, Φεβρουάριος 2024
Athens, February 2024

Περιεχόμενα	
Περίληψη.....	v
Abstract.....	vi
Ευχαριστίες	vii
Συνομογραφίες	viii
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	1
1.1. Γενικά	1
1.2. Σκοπός	1
1.3. Προϋποθέσεις.....	2
Κεφάλαιο 2. Ο διαχρονικός και πολυεπίπεδος ρόλος του NATO	3
2.1. Η ισχυρότερη και πιο πετυχημένη συμμαχία στην ιστορία.....	3
2.1.1. Σχεδιάζοντας πολιτικές ασφαλείας στον Ψυχρό Πόλεμο	3
2.1.2. Εφαρμόζοντας Πολιτικές Ασφαλείας μετά τον Ψυχρό Πόλεμο.....	4
2.2. Συνεργασία με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς.....	6
2.2.1. Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).....	6
2.2.2. Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)...	6
2.2.3. Σύμπραξη για την Ειρήνη (PfP) και Ευρω-Ατλαντικό Συμβούλιο Συνεργασίας (EAPC)	7
2.2.4. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ).....	7
Κεφάλαιο 3. Ο ρόλος του NATO στην αντιμετώπιση καταστροφών	9
3.1. NATO και διαχείριση ανθρωπογενών και φυσικών καταστροφών	9
3.2. Η περίοδος μέχρι τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου.....	9
3.3. Η Διεθνής συνεργασία	11
3.4. Αντιμετώπιση Καταστροφών πέρα από τα Παραδοσιακά «όρια» της Συμμαχίας ..	12
3.5. Το Ευρω-Ατλαντικό Συντονιστικό Κέντρο Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRCC)14	
3.6. Η Ευρω-Ατλαντική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRU).....	15
Κεφάλαιο 4. Μελέτες Περίπτωσης (Case Studies) δράσης του NATO σε περιπτώσεις φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών	16
4.1. Οι πλημμύρες στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη (2014)	16
4.2. Οι δασικές πυρκαγιές στην Πορτογαλία (2017)	17
4.3. Οι σεισμοί στην Τουρκία (2023)	18
Κεφάλαιο 5. Ο ρόλος του Ευρωατλαντικού Κέντρου Συντονισμού Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRCC)	20
5.1. Η δράση του EADRCC στην ανθρωπογενή κρίση στο Κοσσυφοπέδιο (1998 – 1999)	20
5.2. Το Ευρωατλαντικό Κέντρο Συντονισμού για την Αντιμετώπιση Καταστροφών (EADRCC) ως Συντονιστικό Κέντρο Ανθρωπιστικής Βοήθειας	21
5.3. Η συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες	22
5.4. Οι σχέσεις με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς.....	23

Κεφάλαιο 6. Η Πολιτική Προστασία στην Ελλάδα.....	24
6.1. Ιστορική τεκμηρίωση.....	24
6.2. Σκοπός της Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα.....	26
6.3. Όργανα σχεδιασμού και εφαρμογής Πολιτικής Προστασίας.....	26
6.4. Κεντρικά και Αποκεντρωμένα Όργανα.....	26
6.5. Σύστημα Κινητοποίησης Πολιτικής Προστασίας.....	27
6.6. Ενιαίο Συντονιστικό Κέντρο Επιχειρήσεων (ΕΣΚΕ).....	27
Κεφάλαιο 7. Ο ρόλος των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) στην αντιμετώπιση καταστροφών.....	29
7.1. Γενικά.....	29
7.2. Αποτελεσματικότητα των ΕΔ στην αντιμετώπιση καταστροφών.....	29
7.3. Συνδρομή των ΕΔ στην αντιμετώπιση καταστροφών στην Ελλάδα.....	30
7.4. Συνδρομή των ελληνικών ΕΔ στην αντιμετώπιση καταστροφών στο ΝΑΤΟ. Ευκαιρίες για αυτοβελτίωση και ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της Ελλάδας.....	33
7.5. Μελέτη περίπτωσης: Η συμμετοχή των ελληνικών ΕΔ στη θεομηνία Daniel στη Θεσσαλία.....	36
Κεφάλαιο 8. Συμπεράσματα και Προτάσεις.....	39
8.1. Συμπεράσματα.....	39
8.2. Προτάσεις.....	41
8.3. Επίλογος.....	43
Βιβλιογραφία.....	44
Παράρτημα Α.....	48
Παράρτημα Β.....	52
Παράρτημα Γ.....	54

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή επιδιώκει να καταγράψει τον προσανατολισμό του NATO σε έναν άγνωστο για τους περισσότερους ρόλο επέμβασης για ανακούφιση από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές, ένα ρόλο τον οποίο μέχρι σήμερα έχει κληθεί πολλές φορές να αναλάβει. Εξετάζοντας ορισμένες χαρακτηριστικές επιχειρήσεις συνδρομής και υποστήριξης του NATO μέσω του Ευρω-Ατλαντικού Κέντρου Συντονισμού Διαχείρισης Κρίσεων (EADRCC), αναλύει την αποστολή και τους κύριους στόχους αυτού καθώς και τη συνεργασία του με άλλους αντίστοιχους οργανισμούς και φορείς τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της διατριβής φιλοδοξεί να παρέχει στον αναγνώστη μια περισσότερο ολοκληρωμένη άποψη σχετικά με τις νέες και διαφορετικές προκλήσεις και αποστολές που καλείται να αναλάβει σήμερα η Συμμαχία, αλλά ταυτόχρονα και να παρουσιάσει ένα σημαντικό έργο συνεργασίας, αλληλεγγύης και αποφασιστικής βοήθειας μεταξύ των μελών της και όχι μόνο. Μια ειδικότερη δράση ανακούφισης από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές (με ελλιπές έως ανύπαρκτο βιβλιογραφικό πεδίο έρευνας και επιστημονικής μελέτης), η οποία ξεπερνώντας τα «παραδοσιακά» όρια της Συμμαχίας, επιδιώκει την ανθρωπιστική βοήθεια, υποστήριξη και διάσωση, σε έναν κόσμο χωρίς αποκλεισμούς και αντιπάλους.

Λέξεις κλειδιά: Ανθρωπογενείς καταστροφές, φυσικές καταστροφές, Διαχείριση κρίσεων, Ένοπλες Δυνάμεις, Ευρωατλαντική Συμμαχία

Abstract

This thesis seeks to document NATO's orientation towards an unknown and more intrusive role for relief from natural and human-induced disasters, a role that has been called upon to undertake many times to date. Examining some characteristic NATO assistance and support operations through the Euro-Atlantic Crisis Management Coordination Center (EADRCC), it analyzes its mission and main objectives as well as its cooperation with other relevant organizations and bodies both regionally and internationally. The utilization of the results of the thesis aspires to provide the reader with a more comprehensive view of the new and different challenges and missions that the Alliance is called upon to undertake today, but at the same time to present an important work of cooperation, solidarity and decisive assistance among its members. and not only. A more specific relief action from natural and man-made disasters (with an incomplete or non-existent bibliographic field of research and scientific study), which, going beyond the "traditional" limits of the Alliance, seeks humanitarian aid, support and rescue, in a world without exclusions and adversaries.

Key words: Human-induced disasters, natural disasters, Crisis management, Armed Forces, Euro-atlantic Alliance

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα διδάσκοντα καθηγητή κ. Δημήτριο Σιώτη για την καθοδήγησή του σε όλα τα στάδια εκπόνησης της εργασίας.

Συντομογραφίες

CECIS.....	Common Emergency Communication Centre
EADRCC.....	NATO, Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre
EADRU.....	NATO, Euro-Atlantic Disaster Response Unit
EAPC.....	NATO, Euro-Atlantic Partnership Council
EU.....	European Union
EU-ERCC.....	EU Emergency Response Coordination Centre
EUFOR.....	European Union Force in BiH
IFRC.....	International Federation of Red Cross and Red Crescent
MCDAs.....	Military and Civil Defense Assets
NAT-CHAMM.....	National Crisis and Hazard Management
NATO.....	North Atlantic Treaty Organisation
PfP.....	Partnership for Peace, NATO
RSCC.....	Refugees Support Coordination Centre
SCEPC.....	Senior Civil Emergency Planning Committee, EU
SHAPE.....	Supreme Headquarters Allied Powers Europe, NATO
UNACC.....	United Nations Air Coordination Centre
UN-DHA.....	United Nations Department of Humanitarian Assistance
UNHCR.....	United Nations High-Commissioner for Refugees
UNDRO.....	United Nations Disaster Relief Organization
UN-OCHA.....	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
ΓΓΠΠ.....	Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας
ΓΕΣ.....	Γενικό Επιτελείο Στρατού
ΓΕΕΘΑ.....	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
ΔΕΕΣ.....	Διεθνής Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού
ΔΟΜ.....	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΕΕ.....	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΜΑΚ.....	Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών
ΕΣΚΕ.....	Ενιαίο Συντονιστικό Κέντρο Επιχειρήσεων
ΟΑΣΕ.....	Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE)
ΟΗΕ.....	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΤΑ.....	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑ.....	Πολεμική Αεροπορία

ΠΓΔΜ.....Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΠΝ.....Πολεμικό Ναυτικό
ΠΠ.....Πολιτική Προστασία
ΠΟΥ.....Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΠΣ.....Πυροσβεστικό Σώμα
ΠΣΕΑ.....Πολιτική Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης
ΣΕΚΥΠΣ.....Συντονιστικό Επιχ/κό Κέντρο Υπηρεσιών του ΠΣ
ΣΚΕΔ.....Συντονιστικό Κέντρο Δασοπυρόσβεσης
ΥΑ.....Υπουργική Απόφαση
ΥΕΘΑ.....Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
ΠΟΥ.....Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

Κεφάλαιο 1.

Εισαγωγή

1.1. Γενικά

Στο λυκόφως του 2016, η Ευρώπη φάνηκε να αιφνιδιάζεται όταν κλήθηκε να διαχειριστεί τις συνέπειες της εμφύλιας πολεμικής σύρραξης στην περιοχή της Συρίας όταν αλληπάλληλα κύματα παράνομων μεταναστών εισέρρεαν από τα ανατολικά σύνορα της ηπείρου. Από την αρχή της κρίσης υπήρξαν συντονισμένες πρωτοβουλίες του ΟΗΕ, μέσω συστάσεων, οικονομικών κυρώσεων και σκέψεων για διεθνή επέμβαση, αλλά και μεμονωμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις, από ορισμένα «πρόθυμα» κράτη. Η δράση όμως των κρατών αυτών δυστυχώς, αντί να τερματίσει ή έστω να περιορίσει την ανθρωπιστική κρίση, την διεθνοποίησε δημιουργώντας πολύ σοβαρότερα προβλήματα, από όσα αρχικά είχε εκτιμηθεί, τα οποία έπληξαν άμεσα αφενός μεν την περιφερειακή, αφετέρου και την παγκόσμια τάξη και σταθερότητα και τάξη.

Παρά την αμφιλεγόμενη έκβαση της συμμετοχής της Συμμαχίας στη συριακή κρίση και το αποτέλεσμα της δράσης της στην περιοχή του Αιγαίου (κυρίως λόγω των επιχειρησιακών περιορισμών που από την αρχή ετέθησαν εξαιτίας γεωπολιτικών και όχι ανθρωπιστικών λόγων), η πρόσκληση και μόνο για την επέμβαση του NATO στον έλεγχο των μαζικών προσφυγικών ροών είναι ενδεικτική. Προκειμένου δηλαδή να αντιμετωπιστεί και πάλι όχι η επιθετική στρατιωτική συμπεριφορά ενός κράτους αλλά μια ακόμη επικείμενη καταστροφή ανθρωπογενούς φύσεως, καταδεικνύεται ότι στη σύγχρονη πολιτική σκέψη, η ανάληψη από τη συγκεκριμένη στρατιωτική συμμαχία ενός αμιγώς πολιτικού ρόλου διαχείρισης ανθρωπιστικών κρίσεων δεν αποτελεί πλέον νεωτερισμό. Αντιθέτως αυτός ο νέος ρόλος της Συμμαχίας φαίνεται ότι αποτελεί μια αποδεκτή πολιτική πρακτική (τηρουμένων πάντα των αναλογιών), η οποία τείνει να παγιωθεί χωρίς να προκαλεί πλέον ιδιαίτερη έκπληξη ή αμφισβήτηση στο σύνολο της διεθνούς κοινότητας.

1.2. Σκοπός

Ο Σκοπός σύνταξης της παρούσας εργασίας, είναι η παρουσίαση βασικών στοιχείων για τις φυσικές καταστροφές και τον τρόπο διαχείρισής τους σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στον ρόλο που διαδραματίζουν οι Ένοπλες Δυνάμεις στην αντιμετώπισή τους. Πιο συγκεκριμένα θα αναπτυχθούν τα παρακάτω:

α. Η ανάλυση του τρόπου διαχείρισης των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών από το NATO.

- β. Οι υφιστάμενοι εθνικοί μηχανισμοί αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών
- γ. Η συμμετοχή της Ελλάδος στους διεθνείς μηχανισμούς αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών.
- δ. Η αποστολή καθώς και ο ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων στη χώρα μας και στο NATO όσον αφορά στην αντιμετώπιση των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών.
- ε. Προτάσεις για την αποτελεσματικότερη συμμετοχή της Ελλάδας, μέσω των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) στους μηχανισμούς αντιμετώπισης των καταστροφών.

1.3. Προϋποθέσεις

Κατά την εκπόνηση της διατριβής έχουν ληφθεί υπόψη οι παρακάτω περιορισμοί - παραδοχές:

- α. Η εγγύς γεωπολιτική κατάσταση δεν αναμένεται να μεταβληθεί και η Ελλάδα θα συνεχίσει να είναι χώρα μέλος του NATO
- β. Οι ελληνικές Ένοπλες δυνάμεις θα συνεχίζουν να λογίζονται από την πολιτεία ως βασικός πυλώνας σε θέματα αντιμετώπισης καταστροφών
- γ. Η χώρα μας θα εκμεταλλευτεί τα διδάγματα που προέκυψαν από τις πρόσφατες καταστροφές
- δ. Η ελληνική οικονομία δεν αναμένεται να ανακάμψει σημαντικά στο κοντινό προσεχές μέλλον

Κεφάλαιο 2.

Ο διαχρονικός και πολυεπίπεδος ρόλος του NATO

2.1. Η ισχυρότερη και πιο πετυχημένη συμμαχία στην ιστορία

Το 1990 υπήρξε έτος – ορόσημο για την παγκόσμια πολιτική σκηνή εφόσον σήμανε τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου μετά από 45 χρόνια, με φόντο την εκκωφαντική κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Εκείνη την εποχή το NATO συμπλήρωνε 41 χρόνια ζωής. Μία μερίδα ακαδημαϊκών και πολιτικών αναλυτών έσπευσε να προδικάσει ότι τη διάλυση του αντίπαλου συμμαχικού συνασπισμού θα ακολουθούσε και η διάλυση του NATO. Πολλοί δε, είχαν προβλέψει ότι ακόμα και αν η Συμμαχία εξακολουθούσε να υφίσταται, θα έχανε τη σημασία της σε ένα νέο διεθνές περιβάλλον, όπου η πολιτική και ιδεολογική κατάσταση θα ήταν πολύ διαφορετική από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Όμως οι εκτιμήσεις τους, όπως μπορούμε να κρίνουμε σήμερα, δεν επιβεβαιώθηκαν. Ωστόσο, το NATO όχι μόνο δεν έχασε το διεθνή του ρόλο, αλλά επιβίωσε, επεκτάθηκε και απέδειξε ότι είναι ένας διεθνής οργανισμός που διαθέτει σημαντική αξία και στον νέο κόσμο. Αντί να γίνει παρωχημένος, προσαρμόστηκε στη νέα τάξη πραγμάτων και συνέχισε να εκπληρώνει τον ρόλο του (Barany, 2003).

Το NATO εξακολούθησε να αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της ευρωπαϊκής ασφάλειας και τον κεντρικό άξονα γύρω από τον οποίο εξυφαίνεται η δυτική πολιτική. Ακόμα και οι πιο ένθερμοι θιασώτες της Ευρω-ατλαντικής συμμαχίας δεν θα μπορούσε να εκτιμήσει ότι σήμερα θα αριθμούσε 31 μέλη και πληθώρα κρατών σε όλες τις ηπείρους με τα οποία έχει αναπτύξει σχέσεις συνεργασίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Ότι θα είχε εξελιχθεί σε έναν Οργανισμό που δύναται όχι μόνο να διεξάγει πολεμικές επιχειρήσεις ευρείας κλίμακας, αλλά μπορεί να επεμβαίνει για τον χειρισμό κρίσεων και την παροχή ανθρωπιστικής υποστήριξης σε όλες τις ηπείρους του πλανήτη. Δικαίως λοιπόν το NATO χαρακτηρίστηκε ως «η πιο επιτυχημένη συμμαχία στην ιστορία και μοιραία δικαιώθηκε ο Lord Hastings Ismay¹ ο οποίος προφητικά είπε ότι «η Βορειοατλαντική κοινότητα πρέπει να αναπτυχθεί σε μια πραγματική οικογένεια εθνών που σκέφτονται μαζί, πράττουν μαζί και αλληλοβοηθούνται μέσα στα πλαίσια των διεθνών σχέσεων» (Cambridge University Press, 2019). Ποια ακριβώς πολιτική όμως εφάρμοσε η Συμμαχία κατά την περίοδο μέχρι το 1990;

2.1.1. Σχεδιάζοντας πολιτικές ασφαλείας στον Ψυχρό Πόλεμο

Στα μέσα της δεκαετίας του 1960 στους κόλπους της Συμμαχίας ξεκίνησε μία πολιτική συζήτηση που αφορούσε το μέλλον του Οργανισμού. Συγκροτήθηκε μία επιτροπή που κλήθηκε να υποβάλει προτάσεις σχετικά με την μελλοντική πολιτική του μετεξέλιξη. Εφόσον αναγνωρίστηκε η ανάγκη προσαρμογής στις νέες πολιτικές συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί, η επιτροπή κατέληξε σε ορισμένα συμπεράσματα τα οποία αποτυπώθηκαν σε ένα κείμενο - έκθεση

¹ Ο Hastings Ismay διετέλεσε πρώτος Γενικός Γραμματέας του NATO το 1952

αναφορά που ονομάστηκε Harmel Report. Η έκθεση αυτή παρουσίαζε το NATO ως τον διεθνώς σπουδαιότερο δρώντα για την αντιμετώπιση απειλής της παγκόσμιας ασφάλειας και σταθερότητας (Shea, 2018).

Με αυτή την έκθεση επιχειρήθηκε να γίνει μία αναγνώριση των μελλοντικών προκλήσεων που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η Συμμαχία και να τεθούν οι βασικές αρχές επί των οποίων θα ασκηθεί μελλοντικά η πολιτική του NATO για την διατήρηση της ειρήνης. (NATO, 2022). Αυτό σημαίνει ότι ο ρόλος του NATO δεν περιορίζεται πλέον μόνο στην αμυντική του λειτουργία, αλλά επεκτείνεται στην εξασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας στην επικράτεια των μελών του. Έτσι, αντί να γίνεται λόγος για το τέλος του NATO, ο οργανισμός εξακολουθούσε να προωθεί την ειρήνη και να αντιμετωπίζει τις πολιτικές κρίσεις που ανακλύπτουν, προσαρμοζόμενος στις νέες πραγματικότητες και προκλήσεις της εποχής. Η Έκθεση Harmel επικεντρώθηκε στην ανάγκη για μείωση των εντάσεων και της απειλής πολέμου, και πρότεινε μια προσέγγιση βασισμένη στην άμυνα και τη διαπραγμάτευση, με κύριο σκοπό να διατηρηθούν η σταθερότητα και η ειρήνη. Η έκθεση υπογράμμισε επίσης την ανάγκη για πολιτική διάσταση στη δράση του NATO και τη συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς και χώρες. (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α).

Μέσω αυτής της ευρύτερης προσέγγισης, το NATO μπόρεσε να διατηρήσει την επιβίωσή του και να αποφύγει την τύχη παλαιότερων συμμαχιών που εξαφανίστηκαν με το πέρασμα του χρόνου. Η ικανότητά του να προσαρμοστεί και να επεκτείνει το φάσμα των δράσεών του τον έκανε έναν οργανισμό που ήταν πολύ περισσότερο από μια απλή στρατιωτική συμμαχία. Ουσιαστικά έγινε γνωστό ότι το NATO ήταν πια αποφασισμένο να μετεξελιχθεί, να επεκτείνει τους πολιτικούς του ορίζοντες ώστε να μη περιχαράκωνεται γύρω από το αυστηρά στρατιωτικά του καθήκοντα ως μια διεθνής πολεμικός οργανισμός. Με λίγα λόγια θα έπρεπε να εκσυγχρονιστεί και να γίνει κάτι ευρύτερο από μια αποκλειστικά αμυντική συμμαχία. (Thies, 2009).

Συνεπώς στο NATO, από το νωρίς ενυπήρχε η φιλοδοξία ότι διέθετε τη δυναμική να προσαρμοστεί στις συνθήκες και το πνεύμα της εποχής και να γίνει κάτι νέο και εξίσου σημαντικό. Αυτή η νέα προσέγγιση και το πνεύμα συλλογικότητας που υιοθετήθηκε εκείνη την εποχή έδωσε στο NATO τη δυνατότητα να προβλέψει και να επιτύχει τη διατήρηση και την επικυριαρχία της κοινότητάς του στο μέλλον. Μέσω της επέκτασης των δραστηριοτήτων του και της προώθησης νέων πολιτικών ασφάλειας, ο NATO μπόρεσε να παραμείνει ζωντανός οργανισμός και να προσαρμοστεί στις μεταβαλλόμενες προκλήσεις της εποχής. Η έκθεση Harmel προτείνει την επέκταση των δραστηριοτήτων του NATO πέρα από την απλή στρατιωτική άμυνα ενάντια στη Σοβιετική Ένωση. Επισημαίνει ότι ο NATO μπορεί να αναδειχθεί σε μια πολιτική σύμπραξη που θα αναβαθμίζει τον διεθνή του ρόλο και θα συνεισφέρει στην επίτευξη της ολοκλήρωσής του. Αυτό σημαίνει ότι ο NATO μπορεί να αναπτύξει νέες πολιτικές ασφάλειας και να επικεντρωθεί σε θέματα όπως η πολιτική διαβούλευση, η πρόληψη των συγκρούσεων και η προώθηση της δημοκρατίας. (French, 2023).

2.1.2. Εφαρμόζοντας Πολιτικές Ασφαλείας μετά τον Ψυχρό Πόλεμο

Με την παύση της ψυχροπολεμικής περιόδου το NATO επικεντρώθηκε σε μια προσπάθεια καθιέρωσης μιας "νέας τάξης πραγμάτων" βασισμένης στις αξίες που θεωρούνται ακρογωνιαίοι λίθοι του δυτικού πολιτισμού, όπως η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το κράτος δικαίου. Αυτή η πρωτοβουλία είχε ως

στόχο να ενισχύσει την πολιτική διάσταση του NATO και να προωθήσει αυτές τις αξίες στο ευρύτερο πλαίσιο της Συμμαχίας. Η αναγνώριση ότι η ασφάλεια της περιοχής που θεωρητικά είναι ο «χώρος ευθύνης» του δεν μπορεί να εξασφαλιστεί αν απουσιάζει η ασφάλεια στην εγγύς και ευρύτερη διεθνή περιοχή, οδήγησε σε μια πιο ενεργή πολιτική προσέγγιση από το NATO. Για τον σκοπό αυτό συνεργάστηκε με άλλους διεθνείς οργανισμούς, η ΕΕ και ο ΟΗΕ, για την προώθηση των κοινών αξιών και την υποστήριξη της ειρήνης σε διεθνές επίπεδο (Collins, 2011).

Η επίτευξη διεθνούς ασφάλειας έπρεπε να επιτυγχάνεται κυρίως μέσω πολιτικών μέτρων, με τη στρατιωτική πτυχή να αποτελεί την έσχατη επιλογή. Υπό αυτό το πρίσμα, η διεθνής ασφάλεια αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ικανοποίηση ευρύτερων πολιτικών επιδιώξεων. Έτσι, από το 1990 και έπειτα, αναπτύχθηκαν πολιτικές οντότητες και εργαλεία που οδήγησαν στην διεύρυνση της Συμμαχίας και επέτρεψαν την επίτευξη πολιτικών στόχων με έμφαση στην ασφάλεια. Αυτοί οι θεσμοί και εργαλεία περιλαμβάνουν το Συμβούλιο NATO-Ρωσίας το Ευρωατλαντικό Συμβούλιο Συνεργασίας (Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC), τη Σύμπραξη για την Ειρήνη (PfP), κ.α. (Bebler, 2010). Σε θεωρητικό επίπεδο, όλες οι πρωτοβουλίες που ανέλαβε το NATO μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου βασίστηκαν στο γεγονός ότι ένα σύνολο φιλελεύθερων κρατών πέτυχε όχι μόνο να δημιουργήσει έναν αμυντικό κολοσσό, αλλά και να επιβάλει την ειρήνη και τη μεταξύ τους εμπιστοσύνη. (Rauchhaus, 2000). Η επέκταση του NATO που «γεννήθηκε» στη Δυτική Ευρώπη σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο, ήταν η απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει πραγματικότητα ο οραματισμός για μια Ευρώπη «ελεύθερη και ολόκληρη» ("whole and free"). (Schimmelfennig, 2003)

Το NATO έχει πλέον επεκτείνει το πεδίο δράσης και τον ορισμό της αποστολής του, για να ανταποκριθεί σε νέες απειλές και προκλήσεις που εμφανίστηκαν μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Εκτός από την πρωτοβουλία για τον έλεγχο της τρομοκρατίας και των όπλων μαζικής καταστροφής, το NATO αναγνωρίζει επίσης τη σημασία της αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών ακόμη και εκτός των γεωγραφικών ορίων των κρατών μελών του. (Reichard, 2023). Με λίγα λόγια το NATO από μόνο του δημιούργησε τις συνθήκες να διευρύνει το γεωγραφικό πεδίο δράσης του και να μεταδώσει τις αξίες του σε χώρες και περιφέρειες που θεωρητικά και πρακτικά δεν ασκούσε καμία επιρροή. Επίσης, το NATO δεν απεμπόλησε τη στρατιωτική του φύση, αλλά δημιουργήθηκε το πλαίσιο όπου θα μπορούσαν να συνυπάρξουν αρμονικά και η στρατιωτική και η πολιτική διάσταση του οργανισμού.

Πράγματι, το NATO κατάφερε να επιβιώσει και να εξελιχθεί χάρη στην ανάπτυξη δευτερευουσών λειτουργιών, οι οποίες δεν ήταν αποκλειστικά σχεδιασμένες για την αντιμετώπιση των Σοβιετικών και του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Η ορθολογική διάκριση και εκτίμηση μεταξύ της πολιτικής και της στρατιωτικής αποστολής του NATO ήταν σημαντικοί παράγοντες για την ενίσχυση της πολιτικής διάστασης του Οργανισμού. Έτσι, διατήρησε την αξιοπιστία και την σημασία του μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, προσδίδοντας έμφαση στην προώθηση των αξιών και των ιδανικών που ενώνουν τα κράτη μέλη του. Ωστόσο, ένα νέο ορόσημο στη διαχρονική πορεία το NATO αποτέλεσε η 11^η Σεπτεμβρίου με το ισχυρό τρομοκρατικό χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους της Νέας Υόρκης. Κατέστη αδήριτη ανάγκη ο επαναπροσδιορισμός των στρατηγικών στόχων της Συμμαχίας που πλέον επικεντρώθηκε στην καταπολέμηση της παγκόσμιας τρομοκρατίας.

2.2. Συνεργασία με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς

2.2.1. Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Ο ΝΑΤΟ είναι μια συμμαχία ασφαλείας και άμυνας μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια πολιτική και οικονομική ομοσπονδία κρατών μελών. Και οι δύο οργανισμοί έχουν ως στόχο την εδραίωση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ασφάλειας στην Ευρώπη. Ωστόσο, παρά τις διαφορές τους, οι δύο οργανισμοί συνεργάζονται αρμονικά σε πολλούς τομείς, έχουν κοινά συμφέροντα και μοιράζονται τις ίδιες αντιλήψεις. Η συνεργασία μεταξύ του ΝΑΤΟ και της ΕΕ εκδηλώνεται μέσω διαφόρων μηχανισμών και επεκτείνεται σε ένα ευρύ φάσμα αντικειμένων όπως η τρομοκρατία, η κυβερνοασφάλεια, η παράνομη μετανάστευση, ο υβριδικός πόλεμος κ.α. Σε πολλές περιπτώσεις γίνεται ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εφαρμογή κοινών πρακτικών όπως συμβαίνει στις Επιχειρήσεις Υποστήριξης της Ειρήνης.

Ατενίζοντας τους δύο οργανισμούς μακροσκοπικά, διαπιστώνουμε ότι πολλές χώρες μέλη είναι κοινές στο ΝΑΤΟ και την ΕΕ, με άλλα λόγια γεννήθηκαν και βασίζονται στον ίδιο πυρήνα γεγονός που σημαίνει ότι μοιράζονται μια κοινή δεξαμενή πόρων. Οποιαδήποτε βελτίωση επέρχεται στον πυρήνα, επιφέρει βελτίωση και στους δύο αυτούς οργανισμούς. Αυτό σημαίνει ότι καθίσταται αναγκαία η συνεργασία των αρμόδιων οργάνων που είναι υπεύθυνα με την βελτίωση των δυνατοτήτων προκειμένου να αποφευχθεί η αλληλοεπικάλυψη των δράσεων και η εξοικονόμηση πόρων (Reicherd, 2023).

2.2.2. Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)

Ο ΟΑΣΕ είναι ένας περιφερειακός οργανισμός που εστιάζει στην πολιτική ασφάλεια και τη συνεργασία στην Ευρώπη. Οι στόχοι του ΟΑΣΕ περιλαμβάνουν την πρόληψη και τη διευθέτηση συγκρούσεων, την προώθηση της δημοκρατίας, της ανθρώπινης ασφάλειας και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών του. Η σχέση του ΝΑΤΟ με τον ΟΑΣΕ, είναι ιδιαίτερη και πιο στενή σε σύγκριση με άλλους διεθνείς οργανισμούς. Το ΝΑΤΟ συμμετείχε ενεργά στις διαπραγματεύσεις του Ελσίνκι που οδήγησαν στην υιοθέτηση της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι, με την οποία θεμελιώθηκαν οι αρχές και οι αξίες του ΟΑΣΕ.² Επιπλέον, το ΝΑΤΟ παρείχε τεχνογνωσία και εμπειρογνωμοσύνη στον ΟΑΣΕ, ιδίως όσον αφορά την πολιτικο-στρατιωτική διάσταση. Οι στρατιωτικές δομές και η εμπειρία του ΝΑΤΟ στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας παρείχαν σημαντική συνεισφορά στην ανάπτυξη των πολιτικο-στρατιωτικών πτυχών του. Οι δύο οργανισμοί συνεργάζονται εντός του πλαισίου της ευρωπαϊκής ασφάλειας και συμπληρώνουν ο ένας τον άλλον. Υπάρχει συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών σε θέματα ασφάλειας, πρόληψης συγκρούσεων, επίλυσης διαφορών και προώθησης των αξιών και των στόχων που κοινοποιούν και οι δύο οργανισμοί

ΟΑΣΕ από την πλευρά του, ως οργανισμός ασφαλείας και συνεργασίας, έχει θεσπίσει διάφορα προγράμματα και μηχανισμούς για την παροχή βοήθειας και τεχνικής υποστήριξης στις χώρες μέλη του στον τομέα της ανάπτυξης δημοκρατικών θεσμών. Αυτό περιλαμβάνει την

² Με την Τελική Πράξη του Ελσίνκι το 1975 δημιουργήθηκε η Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ), για τη μείωση των πολιτικών και στρατιωτικών συγκρούσεων. Ακολούθησε η ίδρυση του ΟΑΣΕ το 1995

παροχή συμβουλών, την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την παρακολούθηση εκλογών, με στόχο την ενίσχυση της διαδικασίας δημοκρατικής μετάβασης και της σταθερότητας. Έτσι, οι δύο οργανισμοί συνεργάζονται προς την κοινή τους στρατηγική στόχευση για την προώθηση των δημοκρατικών αξιών, της ασφάλειας και της σταθερότητας στην Ευρώπη. Από κοινού, τέλος, εργάζονται για να διασφαλίσουν ότι οι νέες χώρες που επιθυμούν να γίνουν μέλη του NATO πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις στον τομέα της δημοκρατίας και της διακυβέρνησης. (Pouliot, 2010).

2.2.3. Σύμπραξη για την Ειρήνη (PfP) και Ευρω-Ατλαντικό Συμβούλιο Συνεργασίας (EAPC)

Η Σύμπραξη για την Ειρήνη είναι ένα πρόγραμμα του NATO που ξεκίνησε το 1994 και παρέχει το πλαίσιο για τη συνεργασία του NATO με μη-μέλη του οργανισμού. Αυτό περιλαμβάνει χώρες που δεν είναι μέλη του NATO, αλλά επιθυμούν να συνεργαστούν με τον οργανισμό σε θέματα ασφάλειας και άμυνας (NATO 2005). Τα συμμετέχοντα κράτη στη Σύμπραξη για την Ειρήνη διατηρούν εταιρικές σχέσεις με το NATO και συμμετέχουν σε κοινές ασκήσεις, διαλόγους και προγράμματα εκπαίδευσης. Παρέχει μια πλατφόρμα για την ενίσχυση των σχέσεων του NATO με χώρες εταίρους, την ενίσχυση της σταθερότητας και την προώθηση της ασφάλειας. Επίσης, παρέχει τεχνική βοήθεια και εκπαίδευση στις χώρες αυτές για τη βελτίωση των ικανοτήτων τους στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας.

Το Ευρω-Ατλαντικό Συμβούλιο Συνεργασίας (Euro-Atlantic Partnership Council) δημιουργήθηκε το 1997 ως αποτέλεσμα της αναδιοργάνωσης της διαδικασίας συνεργασίας της Σύμπραξης για την Ειρήνη (Partners for Peace) και παρέχει μια πλατφόρμα για τον διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των μελών του NATO και των εταίρων του στην Ευρώπη και την Ευρασία (NATO, 2023). Στόχος του EAPC είναι η ενίσχυση της αμοιβαίας ασφάλειας και σταθερότητας μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών, του πολιτικού διαλόγου και της συνεργασίας σε πολλούς τομείς. Και οι δύο αυτοί οργανισμοί έχουν συμμετάσχει σε πολλές επιχειρήσεις αντιμετώπισης κρίσεων φυσικών και ανθρωπογενών όπως θα δούμε στη συνέχεια.

2.2.4. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)

Σε διεθνές επίπεδο οι δύο Οργανισμοί έχουν συνεργαστεί στενά σε πολλές περιπτώσεις. Η Συμμαχία παρέχει επιχειρησιακή υποστήριξη και στρατιωτική ασφάλεια στις περιοχές που επηρεάζονται από κρίσεις και συγκρούσεις, με στόχο την επίτευξη ειρήνης, σταθερότητας και ασφάλειας. Αφού το NATO αναλάβει επιχειρησιακές δράσεις για την αντιμετώπιση κρίσεων, ο ΟΗΕ αναλαμβάνει την ανασυγκρότηση, την ανάπτυξη και την ομαλή διακυβέρνηση των πληγισμένων περιοχών. Αυτή η συνεργασία μεταξύ των δύο οργανισμών επιδιώκει να διασφαλίσει ότι οι περιοχές που έχουν υποστεί κρίσεις, καταστροφές και συγκρούσεις θα ανακάμψουν και θα αναπτυχθούν με βιώσιμο τρόπο, προάγοντας την ειρήνη και την ασφάλεια. Ο ΟΗΕ διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στην ανθρωπιστική βοήθεια, την ανοικοδόμηση μετά τις συγκρούσεις και την υποστήριξη της διαδικασίας ειρήνευσης. Οι δράσεις αυτές είναι συχνά συντονισμένες και υλοποιούνται με την κοινή συναίνεση και συνεργασία του NATO και του ΟΗΕ. Οι δύο οργανισμοί συνεργάζονται επίσης στην ανάπτυξη και εφαρμογή ειρηνευτικών αποστολών και πολιτικών επιβολής ειρήνης, προσφέροντας τη στρατιωτική υποστήριξη που απαιτείται. Η συνεργασία αυτή επιτρέπει τη συνδυασμένη χρήση των πολιτικών, διπλωματικών και στρατιωτικών μέσων για την

επίλυση των προβλημάτων και την προώθηση της ειρήνης και της ασφάλειας σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι δύο Οργανισμοί το 2008 υπέγραψαν Συμφωνία Πλαίσιο προκειμένου να βελτιώσουν τη συνεργασία τους σε πληθώρα περιπτώσεων (για τη Συμφωνία Πλαίσιο NATO – ΟΗΕ βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β). Ο συντονισμός μεταξύ τους αποτελεί ζήτημα εξέχουσας σημασίας όταν πρόκειται για αντιμετώπιση έκτακτων ανθρωπιστικών κρίσεων.

Στην περίπτωση της ανακούφισης από φυσικές καταστροφές, το NATO και ο ΟΗΕ έχουν αναπτύξει στενή συνεργασία μέσω του Ευρω-Ατλαντικού Κέντρου Συντονισμού Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRCC). Το EADRCC είναι ένα εξειδικευμένο κέντρο που ιδρύθηκε και αναπτύχθηκε από το NATO με σκοπό τη συντονισμένη ανταπόκριση σε φυσικές καταστροφές και κρίσεις ασφάλειας. Σε συνεργασία με τα Ηνωμένα Έθνη και άλλους διεθνείς φορείς, το NATO μπορεί να παρέχει στρατιωτικά και πολιτικά μέσα για την αντιμετώπιση των ανθρωπογενών και φυσικών καταστροφών και την παροχή συνδρομής σε πληγείσες περιοχές. Η συνεργασία αυτή επιτρέπει την αποτελεσματική διαχείριση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και την ταχεία παροχή βοήθειας στους πληγέντες. Το NATO μπορεί να παρέχει αερομεταφορές, ιατρική βοήθεια, ανθρωπιστική βοήθεια και άλλους πόρους για την αντιμετώπιση των αναγκών που προκύπτουν από φυσικές καταστροφές. Το EADRCC λειτουργεί ως περιφερειακός μηχανισμός συντονισμού και συμπληρώνει τις προσπάθειες του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (UN-OCHA). Η συνεργασία αυτή επιτρέπει την ανταλλαγή πληροφοριών και την παροχή βοήθειας σε περιπτώσεις καταστροφών.

Τι ακριβώς όμως είναι το EADRCC, ποιος ο ρόλος του και τι έργο έχει επιτελέσει ως όργανο του NATO στην υπηρεσία αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, παρατίθεται αναλυτικά στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

Κεφάλαιο 3.

Ο ρόλος του NATO στην αντιμετώπιση καταστροφών

3.1. NATO και διαχείριση ανθρωπογενών και φυσικών καταστροφών

Από πολύ νωρίς, ταυτόχρονα με την ίδρυση του NATO, δόθηκε μεγάλη βαρύτητα σε ζητήματα που αφορούν στην πολιτική προστασία, δεδομένου ότι η σοβαρότερη απειλή που καλούνταν να αντιμετωπίσει ήταν η πυρηνική απειλή από την ΕΕΣΔ, η οποία ασφαλώς θα είχε αντίκτυπο όχι μόνο σε στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά και σε μεγάλους πληθυσμούς αμάχων πολιτών.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 ιδρύθηκε η Επιτροπή Πολιτικής Άμυνας με κύριο αντικείμενο το σχεδιασμό δράσεων για την ενίσχυση της προστασίας των πολιτών των κρατών – μελών. Η Επιτροπή μερίμνησε για την εκπόνηση μέτρων αποκλειστικά σε σχέση με την πολιτική άμυνα. Με άλλα λόγια, πολύ νωρίς έγινε αντιληπτό ότι οι στρατιωτικές δυνατότητες που διαθέτει το NATO για προστασία από μια ένοπλη σύγκρουση, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων καταστροφών, είτε ανθρωπογενών, είτε φυσικών. (Ivanov, 2011).

Το 1958 το NATO δημιούργησε το θεσμικό πλαίσιο για τον καθορισμό των διαδικασιών για στη συνεργασία των μελών του για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών. Οι διαδικασίες που θεσμοθετήθηκαν τότε αναθεωρήθηκαν το 1995 και μάλιστα αφορούσαν και τις χώρες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα Συνέταιροι στην Ειρήνη (Partners for Peace). (Βαλάσης, 2021). Το 1995 επίσης, η Επιτροπή Πολιτικής Άμυνας μετονομάστηκε σε Επιτροπή Πολιτικής Προστασίας. (NATO, 2023)

Τον Δεκέμβριο του 1997 το Ευρω-Ατλαντικό Συμβούλιο Συνεργασίας προκειμένου να ενισχύσει τη διεθνή συνεργασία για παροχή συνδρομής σε περιπτώσεις καταστροφών, επικύρωσε τη σύσταση ενός οργάνου με ικανότητα αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών ως υποστηρικτικό συμπλήρωμα προς τα Ηνωμένα Έθνη. Κατόπιν, τον Μάιο του 1998 εγκρίθηκε η πολιτική του EAPC για τη «βελτιωμένη πρακτική συνεργασία στην αντιμετώπιση καταστροφών» (Ivanov, 2011).

3.2. Η περίοδος μέχρι τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου

Κατά την πρώτη δεκαετία του βίου της Συμμαχίας, σπανίως η Συμμαχία κινητοποίησε τις δυνατότητές της για αντιμετώπιση συνεπειών που προέρχονταν από φυσικά ή ανθρωπογενή αίτια. Εντός της χρονικής αυτής περιόδου δεν συνέβη κάποιο μείζον καταστροφικό γεγονός αλλά και τα κράτη – μέλη σταδιακά βελτίωναν τις δικές τους δυνατότητες με αποτέλεσμα να είναι ικανές να αντιμετωπίσουν καταστροφικά κλίμακα με τις δικές τους δυνάμεις.

Ένα γεγονός που προκάλεσε την κινητοποίηση για παροχή συνδρομής ήταν οι πλημμύρες της Φλωρεντίας το 1966. Ένας αριθμός χωρών της συμμαχίας ανταποκρίθηκε άμεσα και απέστειλε βοήθεια όπως σκηνικό υλικό, υγειονομικό υλικό, τρόφιμα κ.α. Ωστόσο ο χαρακτήρας όμως της βοήθειας ήταν περισσότερο τεχνικός παρά ανθρωπιστικός δεδομένου ότου η πιο σοβαρή απειλή αφορούσε μεγάλο αριθμό μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής αξίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν απαιτήθηκε κάποιος κεντρικός συντονισμός και οι αποστολές βοήθειας οργανώνονταν κατόπιν διμερών συνεννοήσεων της Ιταλίας με τα ενδιαφερόμενα κράτη (NATO, 2001).

Τον Σεπτέμβριο του 1975 κινητοποιήθηκαν εκ νέου οι μηχανισμοί της συμμαχίας για την παροχή βοήθειας στην Τουρκία όπου σημειώθηκε ισχυρός σεισμός. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόστηκαν νέες διαδικασίες που προέκυψαν λόγω των βελτιώσεων που επήλθαν στο θεσμικό πλαίσιο της συνεργασίας με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς με την αναθεώρηση του 1971 (NATO, 2001)

Τον Μάιο του 1976 το NATO δέχτηκε αίτημα παροχής βοήθειας μετά από σεισμό που συνέβη στη βορειοανατολική Ιταλία. Οι απαιτήσεις κοινοποιήθηκαν σε όλα τα κράτη – μέλη και ορισμένα από αυτά όπως οι ΗΠΑ, η Ολλανδία και η Γαλλία ανταποκρίθηκαν θετικά. Το NATO ενήργησε συντονιστικά για την οργάνωση των αποστολών της ανθρωπιστικής βοήθειας (NATO, 2001). Στα επόμενα χρόνια δεν απαιτήθηκε η εφαρμογή του συντονιστικού ρόλου του NATO για δύο κυρίως λόγους. Ο πρώτος διότι τα κράτη – μέλη βελτίωναν σταδιακά τις δυνατότητές τους και δεν είχαν ανάγκη εξωτερικής συνδρομής. Ο δεύτερος διότι η Συμμαχία τηρούσε μια επιφυλακτική στάση, ιδιαίτερα όταν επρόκειτο για καταστροφές σε περιοχές εκτός των παραδοσιακών του ορίων όπως στην Ουκρανία όπου συνέβη το πυρηνικό ατύχημα στο Τσερνομπίλ το 1986 και στην Αρμενία που επλήγη από ισχυρό σεισμό το 1988. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις το NATO δεν είχε καμία συμμετοχή.

Παρά το γεγονός ότι οι επιπτώσεις του ατυχήματος στο Τσερνομπίλ επηρέαζε πολλές χώρες – μέλη του NATO, με τον Ψυχρό Πόλεμο σε εξέλιξη, κάθε σκέψη για εμπλοκή της Συμμαχίας ήταν απαγορευτική. Πολλές χώρες – μέλη του NATO προσέφεραν υγειονομική κυρίως βοήθεια στην τότε Σοβιετική Ένωση ενεργώντας όμως μεμονωμένα σε διμερές επίπεδο (NATO, 2001). Η περιβαλλοντική καταστροφή που προκλήθηκε εξαιτίας του πυρηνικού αυτού ατυχήματος δίδαξε στη διεθνή κοινότητα ότι οι καταστροφές πλέον δεν γνωρίζουν σύνορα και ότι η διεθνής συνεργασία είναι επιτακτική περισσότερο από ποτέ.

Η ίδια πολιτική ακολουθήθηκε από το NATO και στην περίπτωση των σεισμών της Αρμενίας το 1988 παρά το γεγονός ότι είχε ήδη ξεκινήσει η διαδικασία προσέγγισης της Δύσης με την ΕΣΣΔ. Και σε αυτή την περίπτωση η Συμμαχία δεν είχε καμία εμπλοκή και πολλά κράτη – μέλη προσέφεραν βοήθεια μεμονωμένα (Βαλάσης 2021). Οπωσδήποτε η βοήθεια θα ήταν πιο αποτελεσματική αν συντονίζονταν από έναν διακρατικό ή διεθνή φορέα. Ακόμη και λίγο μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ το NATO δεν παρεξέκλινε της πολιτικής του, όπως συνέβη με τους σεισμούς της Κιργιζίας το 1992. Το αρμόδιο τμήμα του ΟΗΕ³ απηύθυνε έκκληση βοήθειας στο

³ Εκείνη την εποχή το αρμόδιο τμήμα ήταν ο προκάτοχος του σημερινού UN-OCHA που τότε ονομαζόταν Οργανισμός για Βοήθεια από Καταστροφές που αντικαταστάθηκε με τη σειρά του στη συνέχεια από το UN-DHA (UN-Department of Humanitarian Affairs)

NATO. Εκείνη όμως την εποχή το NATO κινητοποιούνταν μόνο όταν δεχόταν αίτημα για βοήθεια από κράτος – μέλος του (UN-OCHA 1992).

3.3. Η Διεθνής συνεργασία

Ένα νέο κεφάλαιο στην εξέλιξη του NATO ξεκίνησε με την είσοδό του στην κοινωνία της ανθρωπιστικής προσφοράς, με τη συνεργασία με τους μεγάλους διεθνείς οργανισμούς όπως ο Ερυθρός Σταυρός, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας και η Ερυθρά Ημισέληνος. Ορόσημο σε αυτή την πορεία αποτέλεσε η απόφαση της 21 Δεκ 1990 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, σύμφωνα με την οποία, συστάθηκε ένα πρόγραμμα συνδυαστικής χρησιμοποίησης πολιτικών και στρατιωτικών μέσων για την ανακούφιση πληγέντων από καταστροφές, ανθρωπογενείς και φυσικές. Η βαθύτερη και πιο εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ των δύο Διεθνών Οργανισμών, μετουσιώθηκε με την εκπόνηση του προγράμματος με την ονομασία “Military and Civil Defence Assets” (UN-OCHA 2006).

Το πρόγραμμα βασίστηκε στην πεποίθηση ότι εφόσον κατέρρευσε το αντίπαλο δέος με τη λήξη της ψυχροπολέμικης περιόδου, παρουσιάζεται μια ευκαιρία για εναλλακτική χρησιμοποίηση των στρατιωτικών μέσων και αυτή δεν ήταν άλλη από τη δραστηριοποίησή τους από κοινού με τα πολιτικά μέσα για την αντιμετώπιση των συνεπειών των καταστροφών. Ο προγραμματισμός θα μπορούσε να επεκταθεί φυσικά σε διεθνές επίπεδο, και όχι μόνο σε διμερές. Εξάλλου η μέχρι τότε πρακτική είχε αποδείξει ότι οι ένοπλες δυνάμεις είχαν ανταποκριθεί ικανοποιητικά όποτε ζητήθηκε η συνδρομή τους.

Από την αρχή το NATO αντιμετώπισε θετικά τη συμμετοχή του στο πρόγραμμα. Επιδεικνύοντας ωστόσο ιδιαίτερη μέριμνα έτσι ώστε να καταστεί σαφές ότι η Συμμαχία δεν αναζητεί νέο ρόλο, εξακολουθεί να αποσκοπεί στην άμυνα και την ασφάλεια και δεν έχει αίφνης μεταλλαχτεί. Δεδομένου ότι στην αντίληψη του NATO, η εξυπηρέτηση ανθρωπιστικών σκοπών, είναι απόλυτα σύμφωνη με την υπηρετήση των αρχών της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας, η συμμετοχή στο πρόγραμμα MDCA ήταν απόλυτα σχετική με τις θεμελιώδεις αρχές.

Τον Δεκέμβριο του 1992, κατόπιν πρωτοβουλίας της Συμμαχίας και σε συνεργασία με τον Διεθνή Ερυθρό Σταυρό (IFRC) και τότε Τμήμα Ανθρωπιστικών Σχέσεων του ΟΗΕ (UN-DHA) οργανώθηκε διεθνής συνάντηση στην έδρα του NATO για να συναποφασιστεί η βέλτιστη πρακτική πολιτικοστρατιωτικής συνεργασίας για την αντιμετώπιση καταστροφών. Συμμετείχαν πάνω από 30 κράτη και 15 Διεθνείς Οργανισμοί. Προϊόν αυτού του συνεδρίου υπήρξε ένα θεσμικό κείμενο με τίτλο «Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη χρήση των πολιτικο-στρατιωτικών Μέσων» (MCDA) (UN-OCHA, 2006).

Τον Δεκέμβριο του 1992 επίσης, ξεπεράστηκε ακόμη ένα εμπόδιο που απαγόρευε στο NATO κάθε εμπλοκή σε χώρα μη μέλος, όπως συνέβη στην περίπτωση της Κιργιζίας. Σε σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών αποφασίστηκε ότι το NATO εφεξής θα τηρεί ετοιμότητα συντονισμού για παροχή εξωτερική βοήθειας ακόμη αν δεχτεί αίτημα από κάποιο Διεθνή Οργανισμό που

αφορά σε καταστροφή που έλαβε χώρα στην επικράτεια κράτους που δεν είναι μέλος της Συμμαχίας (UN-OCHA, 2006). Ο τρόπος που θα γινόταν αυτό θα αναλυθεί στη συνέχεια.

3.4. Αντιμετώπιση Καταστροφών πέρα από τα Παραδοσιακά «όρια» της Συμμαχίας

Σύμφωνα με τις νέες διαδικασίες που αφορούν σε συνδρομή σε χώρες που βρίσκονται έξω από τα «γεωγραφικά όρια» της Συμμαχίας, καθορίστηκε ότι:

α. Όταν μία χώρα αιτείται συνδρομής, θα πρέπει κάθε συνεννόηση να γίνεται διμερώς μεταξύ της υποστηρίζουσας και της δοκιμαζόμενης χώρας. Η χώρα όμως που προσφέρεται να συνδράμει, ως μέλος του ΝΑΤΟ είναι υποχρεωμένη να γνωστοποιήσει στη Συμμαχία – και πιο συγκεκριμένα στον Γενικό Γραμματέα και στα λοιπά συμμαχικά κράτη - διάφορες λεπτομέρειες που αφορούν την όλη διαδικασία όπως το περιεχόμενο των συνεννοήσεων, το είδος της βοήθειας, τον χρόνο, τον τόπο, τρόπο κ.α.

β. Μία χώρα μη μέλος δύναται να απευθυνθεί σε έναν Διεθνή Οργανισμό ο οποίος με τη σειρά του προωθεί τις ανάγκες της χώρας που έχει πληγεί στο ΝΑΤΟ. Σε αυτή την περίπτωση ενημερώνεται ο Γενικός Γραμματέας, ο οποίος θα κινητοποιήσει τους αρμόδιους μηχανισμούς της Συμμαχίας προκειμένου να συγκεντρωθεί και να φτάσει η βοήθεια στην περιοχή της καταστροφής.

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι ο ΟΗΕ κατέχει την πρωτοκαθεδρία όσον αφορά στον συντονισμό των φορέων που εμπλέκονται σε ζητήματα ανακούφισης από καταστροφές. Οι πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει τον έχουν καταστήσει αναμφίβολα πρωτοβάθμιο συντονιστικό όργανο. Προς αυτή την κατεύθυνση και για τη βελτιστοποίηση της συλλογικής προσπάθειας σε διεθνές επίπεδο, συστάθηκε ο Οργανισμός Ανακούφισης από Καταστροφές των του ΟΗΕ (UNDRO) που αργότερα αντικαταστάθηκε από το UN Department of Humanitarian Affairs (UN-DHA). Ο ΟΗΕ επεδίωξε και πέτυχε να θεωρείται ο πλέον αρμόδιος φορέας για θέματα επείγουσας βοήθειας, με πρόσβαση ακόμα και σε εθνικούς πόρους.

Τον Μάιο του 1995 κατόπιν Υπουργικής Συνόδου, έγινε μια σοβαρή αναθεώρηση του πρωτοκόλλου που εφάρμοζε του ΝΑΤΟ για τη συνδρομή σε περιπτώσεις καταστροφών διότι έπρεπε πια να συνυπολογίσει τους τρόπους συνεργασίας και αποστολής ανθρωπιστικής βοήθειας σε χώρες που μετέχουν στη Σύμπραξη για την Ειρήνη και σε αυτές που είναι μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Βορείου Ατλαντικού. Αφορμή για την σύγκληση του Συμβουλίου που οδήγησε στην προαναφερθείσα αναθεώρηση ήταν οι πλημμύρες που συνέβησαν τότε στη Μολδαβία (ΝΑΤΟ, 2001).

Σύμφωνα με τη βασική πολιτική που εφάρμοσε η ηγεσία της συμμαχίας σε περίπτωση που ζητούνταν βοήθεια σε περίπτωση που συνέβαινε μία καταστροφή σε ειρηνική περίοδο, η εμπλοκή μιας χώρας μέλους αποτελούσε αποκλειστικά πολιτική επιλογή της εκάστοτε κυβέρνησης. Κάθε φορά που το ΝΑΤΟ ελάμβανε κάποιο αίτημα συνδρομής είτε από κάποια χώρα είτε από έτερο διεθνή οργανισμό διατύπωνε αυτή τη θέση. Με λίγα λόγια, το ΝΑΤΟ δεν είχε πρόθεση να αναλάβει πρωτεύοντα ρόλο σε οποιαδήποτε επιχείρηση για την παροχή

ανθρωπιστικής βοήθειας ή ανακούφισης από καταστροφές ούτε να επικαλύψει κάποιο άλλο διεθνή ή κρατικό δρώντα αλλά θα ενεργούσε επικουρικά στις πρωτοβουλίες και τις δράσεις των δρώντων αυτών, με τα δικά του μέσα και μηχανισμούς. Όταν υπήρχε ανάγκη για βοήθεια σε περίπτωση φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, η συνήθης πρακτική είναι να υπάρχει διαβούλευση μεταξύ των σχετικών διεθνών οργανισμών με τα κράτη και να ενημερώνεται το NATO για την πιθανή εμπλοκή των μέσων και των φορέων του. Άλλωστε, τα πολιτικά και στρατιωτικά μέσα του NATO παραμένουν υπό εθνικό έλεγχο ανά πάσα στιγμή. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ο συντονισμός των προσπαθειών και αποφεύγεται η επικάλυψη ή η αντιφατικότητα.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, σημειώθηκε μια προσέγγιση του NATO με τη Ρωσία. Τον Απρίλιο του 1997 η Ρωσική Ομοσπονδία εξέφρασε στην Ανώτατη Επιτροπή Πολιτικού Σχεδιασμού Έκτακτης Ανάγκης της Συμμαχίας (SCEPC) τη βούλησή της για στενότερη συνεργασία μεταξύ τους στον τομέα της παροχής διεθνούς βοήθειας για την αντιμετώπιση συνεπειών καταστροφών. Το NATO δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη σημασία της ανακούφισης από καταστροφές αποφάσισε τη σύσταση φορέα με ενισχυμένες δυνατότητες χειρισμού κρίσεων και αντιμετώπισης καταστροφών. Έτσι φτάσαμε στις 17 Δεκεμβρίου 1997, όταν με Σύνοδο Υπουργών του EAPC αποφάσισε τη δημιουργία του Ευρω-Ατλαντικού Συντονιστικού Κέντρου Αντιμετώπισης Καταστροφών EADRCC. Στην ίδια Σύνοδο επίσης αποφασίστηκε και η συγκρότηση της Ευρω-Ατλαντικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών EADRU. Ακολούθως καθορίστηκαν διάφορες πρακτικές διαδικασίες συντονισμού και καθορίστηκαν οι τα πρωτόκολλα ενεργειών και η μεθοδολογία χειρισμού κρίσεων από το Συντονιστικό Κέντρο EADRCC και από τη Μονάδα Αντιμετώπισης καταστροφών (EADRU) (NATO 2011). Εν τέλει, με την ολοκλήρωση όλων των εσωτερικών διεργασιών, στις 3 Ιουνίου εγκαινιάστηκε επίσημα η λειτουργία του σημαντικότερου φορέα του NATO στον τομέα της αντιμετώπισης καταστροφών, του Συντονιστικού Κέντρου Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRCC) (NATO 2023).

Η πολιτική που εφαρμόζεται από το EAPC εδράζεται στις παρακάτω αρχές (NATO 2023):

α) Η χώρα που έχει ανάγκη διεθνούς βοήθειας είναι υπεύθυνη για το χειρισμό της κρίσης και της καταστροφής

β) Το EADRCC σε καμία περίπτωση παροχής συντονισμένης διεθνούς βοήθειας δεν υποκαθιστά τον ΟΗΕ ούτε αναλαμβάνει το ρόλο του αλλά ενεργεί προσθετικά και επικουρικά. Ο πρωτεύων ρόλος σε κάθε περίπτωση ανήκει στα Ηνωμένα Έθνη

γ) Η αποστολή του EADRCC είναι ο συντονισμός και όχι η έκδοση κατευθύνσεων στις χώρες του

Οι χώρες δηλαδή που επιθυμούν να συνδράμουν την πληγείσα χώρα που αιτείται διεθνή βοήθεια διατηρούν το δικαίωμα της επιλογής να ενεργήσουν σε συνεννόηση απευθείας με τη δοκιμαζόμενη χώρα ή να παρέξουν τη βοήθειά τους μέσω της Μονάδας Αντιμετώπισης καταστροφών EADRU.

3.5. Το Ευρω-Ατλαντικό Συντονιστικό Κέντρο Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRCC)

Η δημιουργία του Ευρω-Ατλαντικού Συντονιστικού Κέντρου Αντιμετώπισης Καταστροφών EADRCC εγκαινιάστηκε, όπως αναφέρθηκε, στις 3 Ιουνίου του 1998. Η τελετή εγκαινίων έλαβε χώρα υπό την παρουσία Γενικού Γραμματέα, του Ρώσου πρέσβη στο NATO και του αντιπροσώπου του Γραφείου Συντονισμού Ανθρωπιστικών Σχέσεων του ΟΗΕ.

Η διεύθυνση του EADRCC ασκείται από τον Διευθυντή Πολιτικού Σχεδιασμού και Έκτακτης Ανάγκης με επιπλέον προσωπικό από κράτη μέλη του NATO αλλά και από τα κράτη του προγράμματος Συνέταιροι για την Ειρήνη (PfP). Σε περίπτωση μείζονος καταστροφής, το Κέντρο μπορεί να ενισχυθεί με προσωπικό από άλλα τμήματα του Διεθνούς Επιτελείου του NATO ή εμπειρογνώμονες από τον EAPC. Το EADRCC διατηρεί επίσης ένα μόνιμο αξιωματικό σύνδεσμο στο Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Σχέσεων των Ηνωμένων Εθνών (NATO, 2001).

Στο Ευρω-Ατλαντικό Συντονιστικό Κέντρο Αντιμετώπισης Καταστροφών EADRCC έχουν ανατεθεί οι παρακάτω αρμοδιότητες:

α) τελεί σε στενή συνεργασία και διαβούλευση με τον ΟΗΕ (συγκεκριμένα με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Σχέσεων, OCHA), για το συντονισμό της ανταπόκρισης στις αιτήσεις βοήθειας των χωρών του EAPC.

β) είναι υπεύθυνο για την ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις χώρες του EAPC

γ) βρίσκεται σε στενή συνεργασία με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Σχέσεων και την ΕΕ, καθώς και με τους διεθνείς οργανισμούς που εμπλέκονται σε διεθνείς πρωτοβουλίες για βοήθεια από καταστροφές.

Επίσης, το EADRCC παρακολουθεί τη δεξαμενή των μέσων (πολιτικών και στρατιωτικών) που διαθέτουν οι χώρες του EAPC για δυνητική χρησιμοποίηση αν παραστεί ανάγκη και ελέγχει αν και κατά πόσο υφίστανται οι προϋποθέσεις για να συμμετάσχουν στη Μονάδα Βοήθειας από Καταστροφές (EADRU). Επίσης προβαίνει στους απαραίτητους ελέγχους και διμερείς και πολυμερείς ρυθμίσεις για να αντιμετωπιστούν αντικειμενικά κωλύματα που παρεμποδίζουν τη απρόσκοπτη και ταχεία ανάπτυξη των δυνάμεων της Μονάδας EADRU στο πεδίο (εξασφάλιση visa, έλεγχοι διαβατηρίων, διασυνοριακοί έλεγχοι, διέλευση από τα σύνορα, καθεστώς του προσωπικού κ.α.). Όλα αυτά υλοποιούνται σε συνεργασία με τη Μονάδα Στρατιωτικής και Πολιτικής Άμυνας του ΟΗΕ (NATO, 2021).

Δεδομένου ότι το NATO και ο ΟΗΕ ενεργούν σε ορισμένες περιπτώσεις από κοινού, το Συντονιστικό Κέντρο Αντιμετώπισης Καταστροφών EADRCC είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη προγραμμάτων εκπαίδευσης και ασκήσεων έχοντας υπόψη τα αντίστοιχα υφιστάμενα του ΟΗΕ, για την εξασφάλιση της συναντίληψης και της διαλειτουργικότητας ανάμεσα στους δύο οργανισμούς. Τέλος, ασκεί καθήκοντα συντονισμού στη συνεργασία του EAPC με άλλους διεθνείς

οργανισμούς αλλά και στις πολυεθνικές ασκήσεις που εκτελεί για εκπαιδευτικούς λόγους η Μονάδα EADRU.

Από την αρχή δόθηκε βαρύτητα στην τυποποίηση των διαδικασιών της λειτουργίας του EADRCC και της EADRU. Για το σκοπό αυτό εκδόθηκαν «διαδικασίες λειτουργίας» (τύπου STANDARIZATION AGREEMENTS - STANAGs) οι οποίες υφίστανται επικαιροποίηση σύμφωνα με τα διδάγματα που αποκομίζονται υπό πραγματικές συνθήκες χειρισμού κρίσεων και ανάπτυξης τμημάτων στο πεδίο αλλά και από τις ασκήσεις.

3.6. Η Ευρω-Ατλαντική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRU)

Η Ευρω-Ατλαντική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών EADRU είναι ένας πολυεθνικός φορέας, μη – μόνιμος, που διαθέτει πολιτικο – στρατιωτικά στοιχεία τα οποία τίθενται από τα έθνη στη διάθεση του NATO για ανάπτυξη και χρησιμοποίηση σε περίπτωση εκδήλωσης καταστροφικού φαινομένου. Τα στοιχεία αυτά αναπτύσσονται για την ικανοποίηση αιτημάτων συνδρομής σε χώρες που έχουν υποστεί μεγάλες τεχνολογικές (Na-Tech) ή φυσικές καταστροφές ή κατόπιν αιτήματος από κάποιο διεθνή οργανισμό. Συγκροτούνται από διασσωστικές ομάδες, υγειονομικό προσωπικό, μέσα μεταφορών, εξοπλισμό, υλικά κ.α.). Πριν την ανάπτυξη γίνεται αξιολόγηση του μεγέθους της καταστροφής και των απαιτήσεων, προκειμένου να καθοριστεί η ποσοτική και ποιοτική σύνθεση των τμημάτων που θα διατεθούν στην πληγείσα χώρα (UIA, 2023).

Ποιο έργο όμως έχει να παρουσιάσει η Συμμαχία και ειδικότερα το Ευρω-Ατλαντικό Κέντρο Συντονισμού για την Αντιμετώπιση Καταστροφών (EADRCC) μέχρι σήμερα; Υπήρξε πρακτικά σημαντική η συμβολή του Κέντρου στην ουσιαστική αντιμετώπιση κρίσεων και ποιες οι περιπτώσεις που εφαρμόστηκε; Στην ενότητα που ακολουθεί, περιγράφονται ενδεικτικά ορισμένες μελέτες περίπτωσης (case studies) όπου το NATO, μέσω του Ευρω-Ατλαντικού Κέντρου Συντονισμού για την Αντιμετώπιση Καταστροφών (EADRCC), ανέλαβε δράση για βοήθεια και ανακούφιση σε φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές.

Κεφάλαιο 4.

Μελέτες Περίπτωσης (Case Studies) δράσης του NATO σε περιπτώσεις φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών

4.1. Οι πλημμύρες στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη (2014)

Ύστερα από ισχυρές βροχοπτώσεις που ξεκίνησαν στις 13 Μαΐου 2014, η στάθμη των περισσότερων ποταμών ανέβηκε επικίνδυνα με αποτέλεσμα να πλημμυρίσουν μεγάλες εκτάσεις της Βορειο-ανατολικής και Κεντρικής Βοσνίας. Το μεγαλύτερο πρόβλημα δημιούργησε η υπερχειλίση του ποταμού Μπόσνα, του τρίτου μεγαλύτερου ποταμού της χώρας. Περισσότερο επηρεάστηκαν τα καντόνια του Σαράγιεβο, της Τούζλα, της Ζένιτσα – Ντομπόι, η περιφέρεια Μπρσκό της Σέρπσκα. Εξαιτίας των πλημμυρών προκλήθηκαν καταστροφές στο οδικό δίκτυο, καταστράφηκαν πολλές γέφυρες και ολόκληροι Δήμοι αποκόπηκαν, διακόπηκε η ηλεκτροδότηση και αχρηστεύτηκαν τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις ολόκληρες πόλεις σκεπάστηκαν από το νερό. Επιπλέον προβλήματα προκάλεσαν οι εκτεταμένες κατολισθήσεις. Μετά από 5 ημέρες συνεχούς βροχόπτωσης, αναφέρθηκε ότι 24 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους.

Η κυβέρνηση της χώρας (μη – μέλος του NATO) στις 15 Μαΐου 2014, ακολουθώντας τις διαδικασίες που προβλέπει ο σχετικός κανονισμός, υπέβαλε επίσημο αίτημα στο NATO για παροχή βοήθειας (NATO 2014 b). Το EADRCC με τη σειρά του απέστειλε σύνδεσμο στο UN-OCHA και κοινοποίησε το αίτημα στα κράτη του EAPC με την οδηγία να κοινοποιήσουν την ανταπόκρισή τους στο Υπουργείο Ασφαλείας της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης και στο EADRCC. Ταυτόχρονα η χώρα υπέβαλε αίτημα για βοήθεια και στον αντίστοιχο φορέα της ΕΕ (EU ERCC).

Οι πρώτες χώρες μέλη και εταίροι που ανταποκρίθηκαν ήταν η Αυστρία που έστειλε αριθμό λέμβων, η Κροατία με 2 ελικόπτερα και 2 ομάδες διασωστών και η Σλοβενία με 2 ελικόπτερα και 4 λέμβους. Ακολούθησαν πολλές χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Τσεχία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Τουρκία, οι ΗΠΑ Το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ουγγαρία και άλλες. Συνολικά περισσότερες από 30 χώρες και 10 Διεθνείς Οργανισμοί συνέδραμαν στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη.

Μέσα σε λίγες μέρες, χιλιάδες τόνοι υλικού χορηγήθηκε στη Βοσνία, ενώ προσωπικό όλων των κρίσιμων ειδικοτήτων βρισκόταν επί του πεδίου. Όταν η στάθμη των υδάτων άρχισε να υποχωρεί μετά την 20 Μαΐου 2014 η κατάσταση που κλήθηκε να διαχειριστεί το EADRCC αλλά και τα τμήματα επί του πεδίου έγινε ακόμη πιο περίπλοκη. Η περιοχή αντιμετώπισε το φάσμα της μετάδοσης μολυσματικών ασθενειών ενώ παράλληλα σε περισσότερο από 70 % των περιοχών που καλύφθηκαν με νερό υπήρχαν υπόνοιες ότι υπήρχαν διάφοροι τύποι ναρκών από τον πόλεμο της Βοσνίας. Επιπλέον δημιουργήθηκε μεγάλος κίνδυνος λόγω μετατόπισης των ναρκοπεδίων και καταστροφής των σημάτων τους. Για το λόγο αυτό επιχείρησαν ομάδες αποναρκοθέτησης αρχικά κυρίως από την Ειρηνευτική Δύναμη της Βοσνίας (EUFOR).

Το EADRCC σε εικοσιτετράωρη βάση παρακολουθούσε την κατάσταση, παρείχε συνεχή ενημέρωση στις χώρες του EAPC, το Συντονιστικό Κέντρο της UN-OCHA και συντόνιζε τις

εμπλεκόμενες χώρες για την αποτελεσματική διαχείριση της κατάστασης και την αποφυγή οποιασδήποτε αλληλοκάλυψης. Η επιχείρηση αυτή καταγράφηκε ως μία από τις μείζονες επιχειρήσεις αντιμετώπισης των συνεπειών μιας φυσικής καταστροφής που κλήθηκε να διαχειριστεί η Συμμαχία και σε γενικές γραμμές το EADRCC ανταποκρίθηκε ικανοποιητικά αποκομίζοντας πολύτιμη εμπειρία.

4.2. Οι δασικές πυρκαγιές στην Πορτογαλία (2017)

Τον Ιούνιο του 2017 στην Πορτογαλία επικρατούσαν ακραίες καιρικές συνθήκες με κύριο χαρακτηριστικό τις υψηλές θερμοκρασίες που ξεπερνούσαν τους 40°C. Κατά τις απογευματινές ώρες της 17 Ιουνίου 2017 ξέσπασαν σχεδόν ταυτόχρονα 148 δασικές πυρκαγιές σε όλη την επικράτεια της χώρας, με τις μεγαλύτερες εξ αυτών να εντοπίζονται σε περιοχές 180 χλμ βορειοανατολικά της Λισαβόνας. Σταδιακά το φαινόμενο επιδεινώθηκε και εξελίχθηκε σε πολλές περιπτώσεις σε πυροθύελλα. Οι πυρκαγιές προκάλεσαν τον θάνατο συνολικά 67 ανθρώπων, γεγονός που συνιστά τη μεγαλύτερη απώλεια ζωών από πυρκαγιές στην ιστορία της χώρας. Μέχρι την 20 Ιουνίου 2017 είχαν καεί συνολικά περίπου 45.000 εκτάρια γης τα περισσότερα των οποίων ήταν δασικές εκτάσεις. Η περιοχή που επλήγη περισσότερο ήταν η περιοχή του Pedrógao Grande, στην κεντρική Πορτογαλία. (UN-OCHA 2017)

Η Πορτογαλία χρησιμοποίησε όλα τα διαθέσιμα μέσα και τους πόρους για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών που μαίνονταν ανεξέλεγκτες αλλά ανεπιτυχώς. Σε πολλές περιπτώσεις τα πυροσβεστικά ελικόπτερα αδυνατούσαν να επιχειρήσουν λόγω της περιορισμένης ορατότητα εξαιτίας του πυκνού καπνού. Στις 18 Ιουνίου υπέβαλε αίτημα για παροχή διεθνούς βοήθειας μέσω του ERDCC και του και του ERCC (Emergency Response Coordinating Centre) της ΕΕ. Το αίτημα αφορούσε κυρίων στη διάθεση πυροσβεστικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων. (European Commission 2017). Παράλληλα ζητήθηκε και η παροχή και άλλου κρίσιμου υλικού για την καταπολέμηση των πυρκαγιών και την ανακούφιση των πληγέντων. Το ERDCC κοινοποίησε άμεσα την επείγουσα αίτηση της χώρας για συνδρομή στα κράτη μέλη του EAPC συμπεριλαμβανομένων και των πρόσθετων αιτήσεων. Πολλές χώρες ανταποκρίθηκαν και απέστειλαν προσωπικό, υλικό και μέσα για ενίσχυση στην κατάσβεση. Η Γαλλία έστειλε 2 πυροσβεστικά αεροσκάφη Canadair και ένα αναγνωριστικό αεροσκάφος. Η Ισπανία συνέδραμε με 6 Canadair (CL - 414) και η Ιταλία με 2 CL - 414. Συνολικά, περισσότεροι από 1700 πυροσβέστες από διάφορες χώρες επιχειρήσαν σε διάφορες αποστολές κατάσβεσης σε όλη τη χώρα. Επίσης, το Μαρόκο πρόσφερε ένα πυροσβεστικό αεροσκάφος.

Το ERDCC διατήρησε στενή επαφή με το Κέντρο Επιχειρήσεων της Πορτογαλίας και συντόνισε τις αποστολές διεθνούς βοήθειας. ανταποκρίθηκε ικανοποιητικά προς όλους τους φορείς όλων των αιτημάτων για βοήθεια από την κυβέρνηση της Πορτογαλίας και άλλους Διεθνείς Οργανισμούς προς τις χώρες του EAPC. Η φωτιά τέθηκε υπό έλεγχο 4 μέρες αργότερα, στις 21 Ιουνίου.

4.3. Οι σεισμοί στην Τουρκία (2023)

Το πρωί της 6 Φεβρουαρίου του 2023 ένας ισχυρός σεισμός μεγέθους 7,7 της κλίμακας Ρίχτερ έπληξε το νότιο τμήμα της Τουρκίας κοντά στην πόλη Γκαζιαντέπ. Την ίδια μέρα, λίγες ώρες αργότερα, δεύτερος ισχυρός σεισμός μεγέθους 7,5 βαθμών έπληξε στην ίδια περιοχή την πόλη Καχραμανμαράς. Εκτός από τις δύο αυτές πόλεις, εκτεταμένες καταστροφές σημειώθηκαν ακόμη στο Χατάι, το Αντιγιαμάν, το Ντιγιάρμπακιρ, το Κιλίς τη Μαλάτεια, και το Οσμάνιγιε. Στην περιοχή εκείνη την εποχή επικρατούσαν δυσχερείς καιρικές συνθήκες λόγω του ισχυρού ψύχους. Οι σεισμοί προκάλεσαν το θάνατο περίπου 55.000 ανθρώπων σε Τουρκία και Συρία. Οι καταστροφές σε όλες τις υποδομές ήταν βιβλικές.

Ως πρώτη αντίδραση, την ίδια μέρα η τουρκική κυβέρνηση υπέβαλε στο EARDCC αίτημα για παροχή βοήθειας με το οποίο ζητούσε την αποστολή υγειονομικού προσωπικού και ιατροφαρμακευτικού υλικού, ομάδες έρευνας και διάσωσης και υλικού για την εγκατάσταση νοσοκομείων πεδίου (NATO 2023b). Στη συνέχεια, ακολούθησαν πολλά αιτήματα για αποστολή πάσης φύσης ανθρωπιστικής βοήθειας, προσωπικού και υλικού από τις χώρες του EAPC. Όλα τα αιτήματα προωθήθηκαν από το EARDCC σε όλες τις χώρες μέλη του EAPC, πολλές εκ των οποίων ανταποκρίθηκαν αμέσως. Λόγω του μεγέθους των καταστροφών που προκλήθηκαν η κατάσταση έκτακτης ανάγκης υπερέβη σε χρονική διάρκεια κάθε προηγούμενο. Σε όλη αυτή τη διάρκεια το τουρκικό Κέντρο Διαχείρισης κρίσεων τηρούσε συνεχή επαφή με το EARDCC, το αντίστοιχο τμήμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών UN-OCHA, το EAPC, τους μόνιμους αντιπροσώπους στην έδρα του NATO στις Βρυξέλλες και τις κυβερνήσεις των χωρών.

Υπήρξε άμεση και αρμονική συνεργασία ανάμεσα σε UN-OCHA και EADRCC, γεγονός που συντέλεσε στην αποφυγή σύγχυσης και επικάλυψης των δράσεων. Υπήρχε άλλωστε η εμπειρία που αποκτήθηκε μετά από πολλά χρόνια συνεργασίας και διαχείρισης κρίσεων, όπως συνέβη πάλι στην Τουρκία το 1999. Ο συντονισμός των εμπλεκόμενων καθώς και οι αναφορές (Situation Reports) που υπέβαλε το EADRCC σε όλες τις χώρες συντέλεσαν στην επίτευξη εξαιρετικής συνεργασίας με όλους και ελαχιστοποιήθηκε στο μέτρο του δυνατού ο χρόνος απόκρισης και αποστολής της ανθρωπιστικής βοήθειας.

Ως διαμετακομιστικό κέντρο της ανθρωπιστικής βοήθειας (μέσα – υλικά – εξοπλισμός κλπ) κυρίως χρησιμοποιήθηκαν εγκαταστάσεις της Συμμαχίας στο λιμάνι του Τάραντα της Ιταλίας (Southern Operational Centre). Από εκεί κατανέμονταν, μεταφέρονταν και διανέμονταν στην πληγείσα περιοχή με ευθύνη και υπό τον συντονισμό του EADRCC.

Μέχρι την 9 Φεβρουαρίου 2023 χιλιάδες άτομα από περισσότερες από 20 χώρες – μέλη του NATO και 30 χώρες εταίρους (μεταξύ αυτών Σουηδία και Φινλανδία) είχαν αναπτυχθεί στην περιοχή και εμπλακεί σε δράσεις για την ανακούφιση του πληθυσμού. Αναπτύχθηκαν τμήματα για έρευνα και διάσωση με ειδικά εκπαιδευμένους σκύλους, πυροσβέστες, υγειονομικό προσωπικό, μηχανικοί, και επιστημονικό προσωπικό με εξειδίκευση στη γεωλογία και τη σεισμολογία (NATO 2023 c). Η υποστήριξη της Τουρκίας από τη Συμμαχία συνεχίστηκε για μήνες.

Η χώρα μας λόγω εγγύτητας ήταν από τις πρώτες που ανταποκρίθηκαν και απέστειλε άμεσα ένα ειδικό όχημα και τμήμα της ΕΜΑΚ για απεγκλωβισμό από τα ερείπια δυνάμεις 22

ανδρών με 2 σκύλους διάσωσης. Μαζί τους απεστάλησαν 5 γιατροί και διασώστες. Ακολούθως στην περιοχή εστάλησαν 5 αεροσκάφη έμπορτα με υλικό απαραίτητο για την υγειονομική περίθαλψη και την επιβίωση των πληγέντων.

Το EADRCC κατάφερε να ανταποκριθεί στο ρόλο και την αποστολή του. Κατάφερε επιτυχώς να συντονίσει την προσφορά σχεδόν 70 χωρών και 14 Διεθνών Οργανισμών. Ο πληθυσμός της Τουρκίας υποδέχτηκε με θέρμη το προσωπικό που αναπτύχθηκε στη χώρα τους, ωστόσο σε μεγάλο μέρος της παγκόσμιας κοινότητας δυσάρεστη εντύπωση προκάλεσε ο αποκλεισμός της γειτονικής Συρίας που επίσης επλήγη από το σεισμό και αντιμετώπισε τα ίδια προβλήματα κυρίως για πολιτικούς λόγους.

Όπως λοιπόν προκύπτει απ' όλες τις περιπτώσεις φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών που παρουσιάστηκαν, το NATO, σε στενή συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΗΕ, η ΕΕ, ο ΟΑΣΑ και μέσω των εξειδικευμένων οργάνων του, όπως το EAPC και κυρίως το EADRCC, επέδειξε αποφασιστικότητα και κατείχε πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαχείριση κρίσεων τόσο εντός όσο και εκτός των ορίων των παραδοσιακών του «συνόρων». Ειδικότερα, δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηριχθεί ότι το EADRCC συνέβαλλε τα μέγιστα στον συντονισμό, διαχείριση και αντιμετώπιση όλων των μεγάλων φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών που έλαβαν χώρα μεταψυχροπολεμικά στα ασθενέστερα και πιο ευάλωτα ανατολικά κράτη της Ευρώπης, δημιουργώντας μια νέα τεχνογνωσία χειρισμού και αντιμετώπισης κρίσεων. Ποια ακριβώς όμως είναι αυτή η τεχνογνωσία που αναδείχθηκε εμπειρικά μέσω του EADRCC και πώς τελικά καταγράφηκε από τη Συμμαχία; Ο χειρισμός από το EADRCC της προσφυγικής κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο κατά τα έτη 1998-1999, που ακολουθεί στην επόμενη ενότητα, αποτελεί χαρακτηριστική μελέτη περίπτωσης από την οποία εξάγονται ασφαλή συμπεράσματα, για το νέο παράλληλο πολιτικό ρόλο που δύναται να αναλάβει η Συμμαχία.

Κεφάλαιο 5.

Ο ρόλος του Ευρωατλαντικού Κέντρου Συντονισμού Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRCC)

5.1. Η δράση του EADRCC στην ανθρωπογενή κρίση στο Κοσσυφοπέδιο (1998 – 1999)

Η νευραλγική περιοχή της Βαλκανικής χερσονήσου ήταν η πρώτη γεωγραφική περιοχή στην οποία κλήθηκε το Euro-Atlantic Disaster Responce Coordination Center να εφαρμόσει τις ικανότητές του και να επιτελέσει το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε. Το πρώτο αίτημα που δέχτηκε προήλθε από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) την 5^η Ιουνίου 1998 και αφορούσε στην υποστήριξη της Αλβανίας η οποία είχε ήδη να υποδέχεται εκατομμύρια Κοσοβάρους πρόσφυγες οι οποίοι αναγκάστηκαν να απομακρυνθούν από τις εστίες του εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Επρόκειτο για τις απαρχές μιας ανθρωπιστικής κρίσης οι συνέπειες της οποίας επηρέασαν σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό όλες τις χώρες της Βαλκανικής. Για την ικανοποίηση του αιτήματος οι πρώτες χώρες που ενδιαφέρθηκαν ήταν η Σουηδία και η Ολλανδία που διέθεσαν μεταγωγικά αεροσκάφη με τα οποία μεταφέρθηκαν στο αεροδρόμιο των Τιράνων περισσότεροι από 170 τόνοι τροφίμων και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης υπό τον συντονισμό του EADRCC.

Για την καλύτερη διαχείριση της κρίσης κρίθηκε απαραίτητη η συνεργασία και της – τότε – Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Με τη διαμεσολαβητική παρέμβαση του Συντονιστικού Κέντρου επιτεύχθηκε η συνεργασία της ΠΓΔΜ με την Αλβανία και το NATO. Επίσης φρόντισε να υπάρχει κατά τη διάρκεια της κρίσης και σε εικοσιτετράωρη βάση διάυλος επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών με τους Συνδέσμους της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ στις πρωτεύουσες των δύο χωρών, στις Βρυξέλλες και στη Γενεύη και παρακολουθούσε την κατάσταση στο Κόσοβο για την πρόληψη υποδοχής μεγαλύτερου αριθμού προσφύγων.

Στη συνέχεια το EADRCC λειτούργησε ως παρατηρητής, δεδομένου ότι οι εμφυλιοπολεμικές συγκρούσεις εξακολούθουσαν. Ωστόσο για πολλούς μήνες δεν δέχτηκε κάποιο αίτημα συνδρομής για την περιοχή. Επαναδραστηριοποιήθηκε όμως και μάλιστα πιο εντατικά και πιο διευρυμένα όταν χιλιάδες αλβανικής καταγωγής Κοσοβάρους εξαναγκάστηκαν σε απέλαση μετά την 24 Μαρτίου 1999 όταν ξεκίνησαν οι αεροπορικές επιδρομές της Συμμαχίας κατά της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Οι τομείς στους οποίους δραστηριοποιήθηκε το Κέντρο ήταν:

α) στη λειτουργία του ως συντονιστικό κέντρο ανθρωπιστικής βοήθειας για όλα τα μέλη του EAPC,

β) στη διαχείριση αιτημάτων και προσφορών βοήθειας,

γ) στην υποστήριξη της UNHCR,

δ) στο συντονισμό με τα όργανα του NATO, όπως το Ανώτατο Αρχηγείο των νατοϊκών Δυνάμεων στην Ευρώπη (SHAPE).

Στη συνέχεια θα δούμε τις πρακτικές δράσεις και πρωτοβουλίες που ανέλαβε το EADRCC κατά την εξέλιξη της προσφυγικής κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο.

5.2. Το Ευρωατλαντικό Κέντρο Συντονισμού για την Αντιμετώπιση Καταστροφών (EADRCC) ως Συντονιστικό Κέντρο Ανθρωπιστικής Βοήθειας

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετώπισε το EADRCC για την εκπλήρωση της αποστολής του ως κέντρο πληροφόρησης ήταν ότι λόγω της χαώδους κατάστασης επί του πεδίου δέχονταν αντικρουόμενες πληροφορίες. Συνεπώς αδυνατούσε να παράσχει ορθές ανασκοπήσεις και πληροφορίες για τις πραγματικές ανάγκες στα ενδιαφερόμενα κράτη. Για να θεραπεύσει το πρόβλημα αναζήτησε νέες πηγές πληροφοριών εμβαθύνοντας την εμπλοκή του και αναβαθμίζοντας τον ρόλο του. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το EADRCC συνεργάζεται με το Πρόγραμμα Σύμπραξη για την Ειρήνη (Partners for Peace). Στην παρούσα κρίση οι δύο βασικές χώρες που εμπλέκονταν, η ΠΓΔΜ και η Αλβανία ήταν χώρες του συμμετείχαν στο Πρόγραμμα. Το γεγονός αυτό υπήρξε υποστηρικτικό στις προσπάθειες συντονισμού της βοήθειας που ζητούσαν οι χώρες αυτές που επωφελήθηκαν από τη συντονιστική δράση του Κέντρου. Επιπλέον είχαν εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες που χρειαζόταν για την επικρατούσα κατάσταση και εκδήλωναν άμεσα τις ενέργειές τους για τη διαχείριση της κρίσης. Η συνεργασία αυτή υπήρξε επωφελής και για το EADRCC και για τις δύο χώρες.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης, το EADRCC ανέπτυξε πολυεπίπεδη δράση και μάλιστα με μεγάλη επιτυχία, παρά το γεγονός ότι βρισκόταν ακόμη στον πρώτο χρόνο λειτουργίας του. Μεταξύ άλλων, οργάνωσε αεροδιακομιδές⁴, διένειμε σε περισσότερους από 30.000 πρόσφυγες ιατροφαρμακευτικό υλικό, τρόφιμα, είδη ιματισμού και υπόδησης, σκηνικό υλικό και άλλα είδη πρώτης ανάγκης (UN 2021). Επιπλέον συντόνισε με επιτυχία τη ροή βοήθειας προς άλλους Διεθνείς Οργανισμούς προερχόμενη από χώρες του EAPC όπως συνέβη όταν κατόπιν συνεννοήσεων με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ παραχωρήθηκε από το Ισραήλ στην ΠΓΔΜ ένα πλήρως εξοπλισμένο κινητό νοσοκομείο εκστρατείας (US National Medicine Library, 2003). Το EADRCC με ενέργειές του πέτυχε να φέρει σε επαφή την κυβέρνηση της Αλβανίας με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα που προσφέρθηκαν μέσω του Συντονιστικού Κέντρου να επισκευάσουν το αεροδρόμιο στην Kukës (Kukës International Airport, 2022).

Εκτός από την βασική λειτουργία του ως συντονιστικό κέντρο, το EADRCC λειτούργησε και ως άμεσος ανταποκριτής σε αιτήσεις για συνδρομή από χώρες ή Διεθνείς Οργανισμούς. Και αυτή η λειτουργία όμως, αν και δευτερεύουσα, σχετίζεται άμεσα με τη βασική. Με άλλα λόγια, είναι συνήθως πρακτική, το Συντονιστικό Κέντρο του NATO να γίνεται αποδέκτης αιτημάτων για απευθείας εκτίμηση και επέμβαση. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις το EADRCC εκδίδει

⁴ Οι αεροδιακομιδές κυρίως υλοποιούνταν με 4 μεταγωγικά αεροσκάφη, τρία C-130 και ένα A310 από 3 διαφορετικά κράτη

αιτήματα για συνδρομή, χωρίς να τα κοινοποιήσει ταυτόχρονα σε άλλα έθνη. Μάλιστα, προς αποφυγή της επανάληψης αιτημάτων διαφορετικών πηγών όλα τα αιτήματα αντιμετωπίζονταν σαν να αφορούν καταστροφές. Η διαφορά ήταν στην κρίση αυτή ήταν ότι το Συντονιστικό Κέντρο ερχόταν πάντα σε συνεννόηση με το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και όχι με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του Οργανισμού. Αυτό εφαρμόστηκε διότι το πρώτο είχε τη κεντρική ευθύνη διευθέτησης του προσφυγικού ζητήματος.

Το EADRCC τέλος, λειτούργησε και ως διαμεσολαβητής με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς και άλλες γειτονικές χώρες για να δεχτούν αριθμό προσφύγων που θα ανακούφιζε την Αλβανία και την ΠΓΔΜ που είχαν δεχτεί τη μεγαλύτερη πίεση. Με αυτόν τον τρόπο, πέτυχε να καθησυχάσει τις έντονες ανησυχίες των κυβερνήσεων τους αφενός, αφετέρου να επιμερίσει το πρόβλημα. Εν ολίγοις λειτούργησε ως βαλβίδα εκτόνωσης για τον περιορισμό των αντιδράσεων και την ευχερέστερη διαχείριση της κρίσης.

5.3. Η συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Όπως αναφέρθηκε, το EADRCC τηρούσε τακτική επαφή με το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και ανταποκρινόταν στα αιτήματα για βοήθεια. Ουσιαστικά ήταν ο συνδετικός κρίκος συνεννόησης μεταξύ του ΟΗΕ και το NATO. Για την υλοποίηση της συνεργασίας προέβη στις παρακάτω ενέργειες:

- Για το συντονισμό των ανθρωπιστικών αερομεταφορών κατάρτισε ένα σύνολο διαδικασιών που ήταν κοινός για όλες τις διεθνείς υπηρεσίες ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας (SHAPE, Eurocontrol, European Air Group κ.α.). Με την ενέργεια αυτή απλοποιήθηκε το έργο της Ύπατης Αρμοστείας για την μεταφορά της βοήθειας αεροπορικώς(UN 2021)

- Στελέχωσε με εμπειρογνώμονες και εξειδικευμένο προσωπικό πολιτικής αεροπορίας από κράτη μέλη του NATO, το Κέντρο Εναερίου Ελέγχου του ΟΗΕ (UN – Air Coordination Centre) που είχε δημιουργηθεί το 1994 στη Γενεύη (UN 2021)

- Διοργάνωσε «αερογέφυρα» μεταφοράς ανθρωπιστικής βοήθειας και πάσης φύσεως εξοπλισμού, όποτε ζητήθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία και συνέβαλε στον κατά το δυνατόν περισσότερο περιορισμό των πτήσεων των πολιτικών αερογραμμών πάνω από την περιοχή της κρίσης προς διευκόλυνση των ανθρωπιστικών πτήσεων (NATO 2001).

- Τέλος, Υποστήριξε στο Συμβούλιο του EAPC θέματα που απασχολούσαν έντονα την Ύπατη Αρμοστεία και με τις ενέργειές του συνέβαλε στην επίλυση σοβαρών ζητημάτων για τους πρόσφυγες. Θέματα όπως η δημιουργία δομών φιλοξενίας, υποδοχή προσφύγων από χώρες του NATO και της Σύμπραξης για την Ειρήνη επιταχύνθηκαν και διευθετήθηκαν προς όφελος των πληγέντων.

5.4. Οι σχέσεις με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς

Κατά τη διάρκεια της ανθρωπιστικής κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο το NATO βασίστηκε στις εκθέσεις του EADRCC για τις προσφυγικές ροές, προκειμένου να σχεδιάσει την πολιτική του και να αναλάβει περαιτέρω πρωτοβουλίες. Η συνεργασία μεταξύ της δομής διοίκησης της Συμμαχίας έγινε πιο στενή όταν στο Ανώτατο Στρατηγείο Συμμαχικών Δυνάμεων στην Ευρώπη (SHAPE) στη Μονς του Βελγίου συγκροτήθηκε ειδική υπηρεσία για το χειρισμό θεμάτων που αφορούσαν στους πρόσφυγες, το Refugee Support Coordination Centre (RSCC). Αποστολή της υπηρεσίας ήταν η παροχή υποστήριξης στους πρόσφυγες για την προστασία τους, ακόμη και με ένοπλη δράση σε περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητο. Ο σχεδιασμός των δράσεων του έπρεπε να συμμορφώνεται με την συνολική πολιτική προσπάθεια και ως εκ τούτου η στενή συνεργασία με το EADRCC που είχε την ευθύνη συντονισμού της εξωτερικής ανθρωπιστικής βοήθειας από τις χώρες του EAPC ήταν επιβεβλημένη.

Η συνεργασία με το SHAPE κρίθηκε εκ νέου αναγκαία όταν οι δύο Οργανισμοί κλήθηκαν να συνεργαστούν για τη στελέχωση του Κέντρου για το Συντονισμό της Εναέριας Κυκλοφορίας του ΟΗΕ (United Nations Air Coordination Centre) στη Γενεύη με εξειδικευμένο πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό στον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας. Επίσης οι δύο Οργανισμοί συνεργάστηκαν και σε άλλους τομείς όπως η οργάνωση της παροχής υποστήριξη της Αλβανίας και της ΠΓΔΜ με πολιτικο - στρατιωτικά μέσα, η ανταλλαγή πληροφοριών για τους πρόσφυγες κ.α.

Κατά την εξέλιξη της κρίσης, το χειρισμό περίπλοκων καταστάσεων και των ολοένα και αυξανόμενων απαιτήσεων στη διεκπεραίωση του έργου του, διαπιστώθηκε ότι απαιτούνταν να γίνει εσωτερική αναδιοργάνωση και τροποποίηση των δομών και των λειτουργιών του EADRCC. Μέχρι τότε στο Κέντρο ήταν τα αρχικώς τοποθετημένα στελέχη του NATO που προερχόταν από τη Διεύθυνση Πολιτικού Σχεδιασμού Εκτάκτων Αναγκών της Συμμαχίας. Για την ενίσχυση σε προσωπικό εξειδικευμένα σε κρίσιμες ειδικότητες συνέβαλαν τα κράτη – μέλη του NATO που διέθεσαν προσωπικό με εμπειρία σε θέματα πολιτικής προστασίας, στις μεταφορές, στην ασφάλεια κ.α. Έτσι διαμορφώθηκαν τμήματα με διακριτούς ρόλους: το τμήμα Εκτίμησης Κατάστασης, το τμήμα Μεταφορών, το τμήμα Παροχής Βοήθειας και το τμήμα Πολιτικής.

Εκτός από το NATO και τον ΟΗΕ (Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες - UNCHR, Γραφείο για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων UNOCHA, Αποστολή του ΟΗΕ στο Κόσοβο UNMIK, UNICEF, Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας), το EADRCC συνεργάστηκε με μια πλειάδα Διεθνών Οργανισμών όπως η ΕΕ, ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός (ICRC), η Ερυθρά Ημισέληνος (IFRC), ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (DOM), κ.α.

Κεφάλαιο 6.

Η Πολιτική Προστασία στην Ελλάδα

6.1. Ιστορική τεκμηρίωση

Το 1954 με την 1339 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου κυρώθηκε το «Σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών της Χώρας», το οποίο καταργήθηκε με το Νομοθετικό Διάταγμα (ΝΔ) 857 του 1971 «Περί αντιμετώπισης των εν ειρήνη εκτάκτων αναγκών της Χώρας», που καθόριζε ότι την ευθύνη παροχής βοήθειας σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών ή συμφορών, έχει η Κυβέρνηση δια του Υπουργείου Άμυνας. Είναι ουσιαστικά ο πρώτος νόμος που αφορά φυσικές καταστροφές.

Το 1968 με τον AN368 περί «Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτων Ανάγκης» δημιουργήθηκε ένα πιο οργανωμένο σύστημα για την αντιμετώπιση καταστάσεων εκτάκτων αναγκών, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών καταστροφών, σε ειρηνική περίοδο. Ως γενικός συντονιστής των εμπλεκόμενων φορέων ορίστηκε ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας.

Το 1974 με το ΝΔ 17, δίνεται για πρώτη φορά ο ορισμός της «Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης (ΠΣΕΑ)». Σύμφωνα μ' αυτόν ως ΠΣΕΑ νοείται «η σχεδίασις και ο προγραμματισμός ο αναφερόμενος εις την οργάνωσιν, προπαρασκευήν και κινητοποίησιν των Πολιτικών Δυνάμεων, προς επιβίωσιν εν πολέμω ή την αντιμετώπισιν εκτάκτων εν ειρήνη αναγκών και συμβολήν αυτών εις την Εθνικήν Άμυναν, ήτις εξασφαλίζεται διά της Πολιτικής Κινητοποιήσεως και της Πολιτικής Αμύνης». Αρμόδιο για την παροχή κατευθύνσεων και το συντονισμό των ενεργειών των Υπουργείων ορίστηκε το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (ΥΕΘΑ). Στο ΓΕΕΘΑ συγκροτήθηκε Δνση ΠΣΕΑ, ενώ αντίστοιχα στα Υπουργεία και τις Νομαρχίες Δνσεις και Τμήματα ΠΣΕΑ στα οποία προϊστανται απόστρατοι αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) (ΝΔ 17/1974, άρθρο 2).

Πριν το 1995, η διοίκηση συνήθως συμμετείχε στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών κατά τη διάρκεια καταστροφών μέσω θεσμικών μέτρων, όπως η ΠΣΕΑ, η Παλαική Άμυνα και το Δόγμα του Αρχιστρατήγου, καθώς και άλλων σχετικών νομοθετημάτων περί πολιτικής επιστράτευσης που εγκρίθηκαν μετά το 1974. Αυτές οι νομικές διατάξεις επιτρέπανε στη διοίκηση να συνεργαστεί με τις Ένοπλες Δυνάμεις, οι οποίες διαδραμάτιζαν κείριο ρόλο στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών που προέκυπταν από καταστροφές, κυρίως λόγω των διαθέσιμων πόρων που διέθεταν (Θεοδώρου 2013).

Έτσι φτάνουμε στο 1995 όπου καθιερώνεται θεσμικά η ΠΠ όπως την αντιλαμβανόμαστε σήμερα. Με τον νόμο Ν.2344/95 ιδρύεται η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) στο Υπουργείο Εσωτερικών και καθιερώνεται ο νέος όρος «Πολιτική προστασία – Civil Protection».

Το 2002 με τον νόμο Ν.3013 περί αναβάθμισης της ΠΠ, συστάθηκε η Διυπουργική Επιτροπή Εθνικού Συντονισμού ΠΠ (μετέχει ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας) και το Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο ΠΠ (μετέχει ο Υπαρχηγός ΓΕΕΘΑ). Επιπρόσθετα συστάθηκαν στις Περιφέρειες, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), Δνσεις και Γραφεία ΠΠ ανεξάρτητα από τα Τμήματα ΠΣΕΑ που ήδη λειτουργούν. Εξίσου σημαντική θεωρείται και η σύσταση του Επιστημονικού και Ερευνητικού Κέντρου ΠΠ με σκοπό την εκπαίδευση, ενημέρωση, κατάρτιση και εξειδίκευση κατάλληλου προσωπικού σε θέματα ΠΠ, προκειμένου να στελεχωθούν οι νεοσύστατες Διευθύνσεις και Γραφεία ΠΠ. Τέλος αξίζει να σημειωθεί και η δημιουργία συστήματος εθελοντισμού ΠΠ για την πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών με την τήρηση στη ΓΓΠΠ Μητρώου, Εθελοντικών Οργανώσεων και Ειδικευμένων Εθελοντών (Νόμος 3013/2002).

Το 2003, με Υπουργική Απόφαση (ΥΑ) εγκρίθηκε το Γενικό Σχέδιο ΠΠ, «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ». Ο σκοπός του σχεδίου είναι να διασφαλίσει ότι η κοινωνία έχει τις απαραίτητες δομές, πόρους και διαδικασίες για να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις καταστροφές και να προστατεύει τους πολίτες και το περιβάλλον από τις αρνητικές επιπτώσεις αυτών των φαινομένων. Με το σχέδιο αυτό προσδιόριζονταν οι υπηρεσίες και οι φορείς που εμπλέκονταν στην αντιμετώπιση καταστροφών, καθώς και τα όργανα που διευθύνουν και συντονίζουν τις επιχειρησιακές δυνάμεις σε όλα τα επίπεδα. Επιπρόσθετα ορίστηκαν οι αρμόδιες Υπηρεσίες που υποχρεούνται να συντάξουν ειδικά σχέδια, προκειμένου να ενεργούν μεθοδικά, σχεδιασμένα και αποτελεσματικά οι επιχειρησιακές δυνάμεις (ΥΑ 1299/2003). Τέλος το 2006 το Γενικό Σχέδιο ΠΠ «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» συμπληρώθηκε με το Ειδικό Σχέδιο «Διαχείρισης Ανθρώπινων Απωλειών».

Με το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 184 του 2009 η ΓΓΠΠ μεταφέρθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών στο νεοσύστατο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Από τις 21 Ιουνίου 2012 η ΓΓΠΠ ανήκει πλέον στο Υπουργείο Δημοσίας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, όπως μετονομάστηκε το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη με το ΠΔ 85/2012

Το 2014 με τον νόμο Ν.4249 περί «Αναδιοργάνωσης της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και της ΓΓΠΠ, αναβάθμιση Υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και ρύθμιση λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις» αναβαθμίστηκε και εκσυγχρονίστηκε η ΠΠ στην Ελλάδα με τον καθορισμό του νέου πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας της σε επιτελικό, επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο (Νόμος 4249/2014).

Τέλος, το 2020 έλαβε χώρα μία προσπάθεια ολιστικής αναθεώρησης των θεσμικών κειμένων όσον αφορά στην πολιτική προστασίας που μετουσιώθηκε με τον Ν. 4662/2020 (ΦΕΚ 27^Α) ««Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις». Με τον νέο νόμο συγκροτήθηκε ο Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων (Nat-CHAMM) που καλύπτει όλα τα πεδία που έχουν να κάνουν με τη Διαχείριση Κρίσεων και περιλαμβάνει όλες τις διοικητικές, επιχειρησιακές δομές και λειτουργίες της Πολιτικής Προστασίας.

6.2. Σκοπός της Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα

Η ΠΠ της χώρας έχει ως στόχο «την προστασία της ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών από φυσικές καταστροφές (είτε ταχείας είτε βραδείας εξέλιξης), τεχνολογικά ατυχήματα (σε αυτά συμπεριλαμβάνονται βιολογικά, χημικά και πυρηνικά συμβάντα) και άλλες καταστροφές που μπορεί να προκαλέσουν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, κατά τη διάρκεια περιόδων ειρήνης». Επίσης αναγνωρίζεται η σημασία των υλικών αγαθών, όπως κτίρια, υποδομές, εγκαταστάσεις παραγωγής και ενέργειας, καθώς και των πολιτιστικών αγαθών, όπως μνημεία, μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι που πρέπει να προστατευτούν από καταστροφές. Επιπλέον, η πολιτική προστασία επιδιώκει την προστασία των πλουτοπαραγωγικών πηγών, όπως γεωργικές εκτάσεις, δάση, αλιευτικούς πόρους και άλλους φυσικούς πόρους που αποτελούν σημαντικό μέρος της οικονομίας και της βιωσιμότητας της χώρας. Λαμβάνονται έτσι μέτρα ετοιμότητας, προληπτικής δράσης και αναπτύσσονται σχέδια έκτακτης ανάγκης έτσι ώστε να εφαρμοστούν αποτελεσματικές διαδικασίες για την προστασία αυτών των αγαθών και πηγών κατά τη διάρκεια καταστροφικών γεγονότων. (Νόμος 3013/2002).

6.3. Όργανα σχεδιασμού και εφαρμογής Πολιτικής Προστασίας

Διαχρονικά η ΠΠ έχει διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο στη χώρα μας σε πολλές περιπτώσεις καταστροφών. Το θεσμικό κείμενο στο οποίο εδράζεται η λειτουργία του είναι ο Νόμος 3013 του 2002. Από το 2002 ο νόμος αυτός έχει επικαιροποιηθεί και υποστεί βελτιώσεις με συμπληρωματικά νομοθετήματα όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Αναδιαμόρφωση στους μηχανισμούς λειτουργίας της ΠΠ επήλθαν όταν υλοποιήθηκε το «Πρόγραμμα Καλλικράτης». Εξαιτίας αυτής της μεταβολής στην τοπική αυτοδιοίκηση σχηματοποιήθηκαν δύο επίπεδα λειτουργίας της ΠΠ. Αυτά είναι το κεντρικό και το αποκεντρωμένο (τοπικό και περιφερειακό) και περιλαμβάνουν τις αντίστοιχες μονάδες διοίκησης. Στον μηχανισμό περιλαμβάνονται το δυναμικό, τα μέσα, οι εθελοντικές οργανώσεις και τα όργανα σχεδιασμού και εφαρμογής ΠΠ. (Δανδουλάκη 2011).

6.4. Κεντρικά και Αποκεντρωμένα Όργανα

Τα Κεντρικά Όργανα Σχεδιασμού και εφαρμογής ΠΠ στη χώρα μας είναι (Νόμος 3013/2002 , άρθρα 4, 5 και 6) :

- Η Διυπουργική Επιτροπή Εθνικού Σχεδιασμού ΠΠ (μετέχει ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας).
- Το Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο ΠΠ (μετέχει ο Υπαρχηγός ΓΕΕΘΑ).
- Η Γενική Γραμματεία ΠΠ.

Τα Αποκεντρωμένα Όργανα καθορίστηκαν με τον Νόμο 3013/2002 , άρθρα 10, 11, 12 και 13. Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης με την κατάργηση των Νομαρχιών και τη θέσπιση των Περιφερειών ενίσχυσαν το ρόλο των τοπικών φορέων στην Πολιτική Προστασία. Στα Αποκεντρωμένα Όργανα ανήκουν οι Συντονιστές Αποκεντρωμένης Διοίκησης, οι Περιφερειάρχες, Αντιπεριφερειάρχες και οι Δήμαρχοι. Από τις Ένοπλες Δυνάμεις, μετέχει ο τοπικός Στρατιωτικός Διοικητής, ή αντιπρόσωπός του κατά περίπτωση.

6.5. Σύστημα Κινητοποίησης Πολιτικής Προστασίας

Με το Ν.4662/2020 καταργήθηκαν οι διατάξεις του Ν.1299/2003 που προέβλεπε ένα σύστημα ενεργειών σε τέσσερις φάσεις και θεσπίστηκε η επίσης κλιμακούμενη κινητοποίηση του δυναμικού της ΠΠ ενώ παράλληλα έγινε διακριτές οι Καταστάσεις Ετοιμότητας και Έκτακτης Ανάγκης.

Έχουν καθοριστεί οι παρακάτω καταστάσεις ετοιμότητας σε:

- Κατάσταση συνήθους ετοιμότητας (Green Code): Οι εμπλεκόμενοι φορείς βρίσκονται σε επαγρύπνηση, ελέγχουν τους διαθέσιμους πόρους (προσωπικό, υλικό και μέσα) σε περίπτωση χαμηλής επικινδυνότητας συμβάντος.
- Κατάσταση αυξημένης ετοιμότητας (Yellow Code): Οι εμπλεκόμενοι αυξάνουν το βαθμό ετοιμότητας
- Κατάσταση επιφυλακής (Orange Code): Εφαρμόζονται τα αντίστοιχα σχέδια και μνημόνια ενεργειών, σε περίπτωση μέσης επικινδυνότητας συμβάντος.
- Κατάσταση κινητοποίησης (Red Code): Ο Εθνικός Μηχανισμός και οι πόροι κινητοποιούνται και αναπτύσσονται πλήρως και εφαρμόζονται δράσεις αρωγής, υποστήριξης και μετριασμού των επιπτώσεων σε περίπτωση σοβαρής πιθανότητας ή εκδήλωσης καταστροφής μεγάλης κλίμακας

Η κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης κηρύσσεται όταν συμβαίνει μια φυσική ή τεχνολογική καταστροφή με ευρεία επίδραση, και οι τοπικοί, περιφερειακοί και εθνικοί πόροι δεν είναι αρκετοί για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η κήρυξη μιας κατάστασης Έκτακτης Ανάγκης επιτρέπει την ενεργοποίηση επιπρόσθετων πόρων και μέτρων για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση.

6.6. Ενιαίο Συντονιστικό Κέντρο Επιχειρήσεων (ΕΣΚΕ)

Με τον Ν.4249/2014 συστάθηκε το Ενιαίο Συντονιστικό Κέντρο Επιχειρήσεων με έδρα το Χαλάνδρι Αττικής. Υπάγεται στον Υπαρχηγό Επιχειρήσεων του ΠΣ και αποτελεί Ειδική Κεντρική Υπηρεσία του ΠΣ. Αποστολή του είναι η παροχή συνεχούς ενημέρωσης στην ηγεσία του ΠΣ και

της ΓΓΠΠ και των Αποκεντρωμένων Οργάνων ΠΠ. Επίσης φέρει την ευθύνη ομαλής λειτουργίας των Κέντρων που υπάγονται σε αυτό και τα οποία είναι: το Συντονιστικό Επιχειρησιακό Κέντρο Υπηρεσιών του ΠΣ (ΣΕΚΥΠΣ), το Συντονιστικό Κέντρο Δασοπυρόσβεσης (Σ.ΚΕ.Δ.), και το Κέντρο Επιχειρήσεων ΠΠ (ΚΕΠΠ).

Το ΚΕΠΠ έχει ως αποστολή «να συντονίζει και να διαχειρίζεται σε εθνικό επίπεδο τις δράσεις για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σε περιπτώσεις κινητοποίησης ΠΠ με στόχο την ελαχιστοποίηση των συνεπειών τους». Η λειτουργία του είναι αδιάληπτη σε εικοσιτετράωρη βάση, επανδρώνεται από στελέχη της ΠΠ, από αξιωματικούς όλων των κλάδων των ΕΔ και των Σωμάτων Ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένης της Ακτοφυλακής και σε αυτό περιλαμβάνονται: (Νόμος 4249/2014):

- «Η Μονάδα Αεροπορικών Επιχειρήσεων, που είναι ο σύνδεσμος του ΕΣΚΕ με τις οργανικές Μονάδες των ιπτάμενων μέσων»
- «Η Μονάδα Διεθνούς Συνδρομής και Υποστηρικτικών Δυνάμεων ΠΠ»
- «Η Μονάδα Ευρωπαϊκού Αριθμού Έκτακτης Ανάγκης «112»
- «Το Γραφείο Τρεχουσών Επιχειρήσεων και Γραμματειακής Υποστήριξης»

Στο Κ.Ε.Π.Π. είναι εγκατεστημένη από τον Μάιο του 2013 η διαδικτυακή εφαρμογή του Κοινού Συστήματος Επικοινωνίας και Πληροφόρησης Εκτάκτων Αναγκών – CECIS της ΕΕ. Με το σύστημα αυτό που εκτός από σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των χωρών της ΕΕ αποτελεί και μια βάση δεδομένων, επιτυγχάνεται η συνεχής διασύνδεση όλων των κέντρων, η παρακολούθηση κινδύνων σε πραγματικό χρόνο και η έκδοση προειδοποιήσεων για επικείμενη καταστροφή. Επίσης διασφαλίζει την επικοινωνία με το EARDCC και με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς για την έγκαιρη και αποτελεσματική παροχής βοήθειας όταν απαιτηθεί.

Κεφάλαιο 7.

Ο ρόλος των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) στην αντιμετώπιση καταστροφών

7.1. Γενικά

Η κυβέρνηση κάθε κράτους έχει την αποκλειστική ευθύνη σε περίπτωση καταστροφής να προστατέψει και να βοηθήσει τους πολίτες που ζουν στην επικράτειά της. Έτσι, με τις καταστροφές να παρουσιάζουν αυξητική τάση τόσο σε ένταση όσο και σε αριθμό, αλλά και τη ραγδαία αύξηση του αριθμού των πληγέντων, ενισχύεται και η πίεση για την ανάγκη άμεσης και αποτελεσματικής αντίδρασης, καθώς και επάρκειας των μηχανισμών αρωγής. Οι ΕΔ από τη φύση τους διαθέτουν δύο αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά: το πρώτο είναι η ταχύτητα σε -συνδυασμό με την οργάνωση- με την οποία μπορούν να ενεργήσουν ως απόκριση σε οποιαδήποτε αποστολή τους ανατίθεται. Το δεύτερο είναι το γεγονός ότι διαθέτουν το προσωπικό και τα μέσα για την εκπλήρωση της αποστολής του. Τίθεται λοιπόν εύλογα το ερώτημα της συμμετοχής και του ρόλου που πρέπει να έχουν οι ΕΔ μιας χώρας σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, στους μηχανισμούς αντιμετώπισης των καταστροφών.

7.2. Αποτελεσματικότητα των ΕΔ στην αντιμετώπιση καταστροφών

Οι ΕΔ και τα ΣΑ διαθέτουν την ικανότητα διατήρησης ποσοτικού και ποιοτικού δυναμικού σε μέσα και προσωπικό για το οποίο δεν γίνεται καθημερινή χρήση. Η διατήρηση των δυνατοτήτων αυτών, οπωσδήποτε θα ήταν εξαιρετικά κοστοβόρα για άλλους πολιτικούς οργανισμούς. Το ύψος των δαπανών που απαιτούνται αυξάνει, αν συνυπολογιστεί το κόστος για την εκπαίδευση και την κατάρτιση του προσωπικού. Ποιοι παράγοντες όμως επιδρούν στη αποτελεσματική αντιμετώπιση κρίσεων από καταστροφές;

Οι παρακάτω παράγοντες έχουν επίδραση στην αποτελεσματική αντιμετώπιση κρίσεων από φυσικές καταστροφές και επηρεάζουν τη συμβολή των Εθνικών Δυνάμεων σε αυτές τις καταστάσεις: (Phillips, 2011)

α. **Αμεσότητα:** Τα τμήματα των Ενόπλων Δυνάμεων οφείλουν να αναπτυχθούν το συντομότερο δυνατό μετά τη λήψη διαταγής ανάπτυξης στην πληγείσα περιοχή.

β. **Καταλληλότητα μέσων:** Τα μέσα που επιλέγονται για επέμβαση θα πρέπει να είναι συμβατά με τον τύπο και τη φύση της καταστροφής για την οποία καλούνται να συνδράμουν. Επίσης, πρέπει να είναι διαθέσιμα και αξιόπιστα.

γ. Αποδοτικότητα: Αναφέρεται στην ευκολία χρησιμοποίησης των μέσων σε μια καταστροφή ή κρίση αλλά και στο συντονισμό και συμβατότητα με τα μέσα άλλων οργανισμών, σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο.

δ. Απορροφητική ικανότητα της περιοχής: Αναφέρεται στη δυνατότητα και τις υποδομές που διαθέτει μια περιοχή ή χώρα να υποδεχτεί ένα μεγάλο αριθμό μέσων και ανθρωπίνου δυναμικού προερχομένων από τις ΕΔ για να ενεργήσουν σε εκεί σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς.

ε. Συντονισμός: Οι Οργανισμοί και φορείς (πολιτικοί και στρατιωτικοί) που αναπτύσσονται σε μια περιοχή πρέπει να αναπτύξουν μεταξύ τους διαύλους επικοινωνιών και να βρίσκονται σε διαρκή συντονισμό προκειμένου να εργάζονται αρμονικά προς όφελος των πληγέντων.

στ. Χρηματοδότηση: Σε πολλές περιπτώσεις τα στρατιωτικά μέσα αν και είναι διαθέσιμα, αποτελεσματικά και κατάλληλα αποκλείονται από τη συμμετοχή τους στην αντιμετώπιση των συνεπειών μιας καταστροφής λόγω του κόστους το οποίο δεν μπορεί να καλυφθεί ούτε έχει προβλεφθεί από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Ως εκ τούτου είναι σαφές ότι θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα εκ των προτέρων για την εξεύρεση των κονδυλίων για την κάλυψη των δαπανών που θα προκύψουν για την ανάπτυξη των στρατιωτικών μέσων. (καύσιμα, εξοπλισμός, στέγαση προσωπικού τρόφιμα, κ.α.)

ζ. Αυτοδυναμία: Οι ΕΔ διαθέτουν αυτοδυναμία τόσο σε προσωπικό όσο και σε μέσα. Έτσι, δεν απαιτείται ιδιαίτερη συνδρομή από άλλους φορείς, γεγονός που καθιστά ευχερέστερη την απόκριση σε μια καταστροφή.

η. Ταχύτητα: Οι ΕΔ από τη φύση τους τηρούν μια μόνιμη ετοιμότητα για την αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων. Εν προκειμένω, σύμφωνα με το Σχέδιο «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» κάθε μείζων Σχηματισμός όλων των Κλάδων των ΕΔ έχει αναθέσει σε αριθμό προσωπικού και μέσων αποστολή ετοιμότητας ανάπτυξης σε περίπτωση έκτακτου συμβάντος. Ο χρόνος απόκρισης είναι σύντομος ενώ παράλληλα εκτελούνται ασκήσεις ετοιμότητας για τον έλεγχο του προσωπικού και των μέσων.

7.3. Συνδρομή των ΕΔ στην αντιμετώπιση καταστροφών στην Ελλάδα

Ο μηχανισμός ΠΠ ιστορικά στη χώρα μας είχε ως γενεσιουργό αίτιο την απαίτηση για παροχή Πολιτικής Άμυνας. Έτσι βασίστηκε ως αρχικό μοντέλο στο στρατιωτικό σύστημα και στη συνέχεια μετεξελίχτηκε. Ακόμη όμως και αυτή η μετεξέλιξη έχει τις ρίζες της στις ΕΔ αφού το Πυροσβεστικό Σώμα, το οποίο συνιστά τη βασική επιχειρησιακή υπηρεσία ΠΠ στην Ελλάδα, προέρχεται από το Μηχανικό (ΜΧ) του Στρατού. Ένα από τα κύρια έργα που αναλαμβάνουν οι ΕΔ σε ειρηνική περίοδο είναι η παροχή κοινωνικής προσφοράς. Στην υπηρεσία του πολίτη, συμμετέχουν με πρωτεύοντα ρόλο στην αντιμετώπιση, εκτάκτων αναγκών και φυσικών ή τεχνολογικών καταστροφών, καθώς και στην ανακούφιση των πληγέντων. Οι ΕΔ αποτελούν μέρος του δυναμικού και των μέσων ΠΠ στη χώρα μας.

Έτσι σύμφωνα με το Γενικό Σχέδιο ΠΠ «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) και κατ' επέκταση οι ΕΔ, οφείλει να (ΥΑ 1299/2003):

- Συντάσσει σχέδια με τα οποία καθορίζεται το προσωπικό, τα μέσα, ο τρόπος ενεργείας και άλλες σχετικές λεπτομέρειες των δυνάμεων που τηρούν ετοιμότητα για συνδρομή σε περίπτωση καταστροφής. Τα αντίστοιχα Επιτελεία των Κλάδων (ΓΕΣ -ΓΕΑ – ΓΕΝ) συντάσσουν τα δικά τους σχέδια.

- Εκδίδει διαταγές ετοιμότητας προς τα Επιτελεία των Κλάδων σε περίπτωση εκδήλωσης εκτάκτου συμβάντος για να αναπτυχθούν και να παράσχουν τη συνδρομή τους στους πληγέντες.

- Συμβάλλει στις εργασίες δημιουργίας προσωρινών υποδομών για την εγκατάσταση των πολιτών που απώλεσαν τη στέγη τους εξαιτίας καταστροφών. Αυτό περιλαμβάνει την δημιουργία χώρων διαμονής και άλλων αναγκαίων υποδομών για την παροχή προσωρινής στέγασης σε όσους έχουν εκτοπιστεί από τις εστίες τους. Επιπλέον, οι ΕΔ προωθούν και διανέμουν είδη πρώτης ανάγκης στον πληγέντα πληθυσμό, σύμφωνα με τη διαθεσιμότητα πόρων. Ο στόχος είναι να παρέχεται η απαραίτητη βοήθεια σε όσους έχουν ανάγκη, ενισχύοντας την ανθρωπιστική ανταπόκριση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

- Διαθέτει τις ειδικά εξοπλισμένες και εκπαιδευμένες δυνάμεις για άμεση κινητοποίηση και επέμβαση σε ιδιαίτερες περιπτώσεις, όπως είναι τα Πυρηνικά, Ραδιολογικά, Βιολογικά ή Χημικά συμβάντα, μετά από αίτημα της ΓΓΠΠ

- Συμμετέχει στο έργο της εκκένωσης και της απομάκρυνσης των πληγέντων από μια περιοχή είτε πριν είτε μετά την εκδήλωση του συμβάντος, σε συνεργασία με άλλους φορείς

- Διαθέτει, προσωπικό για τη συγκρότηση των οργάνων που συμμετέχει σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία

- Προβαίνει σε οποιαδήποτε απαραίτητη ενέργεια που επιβάλλεται σύμφωνα με τις υποχρεώσεις του

Τα επιμέρους λοιπόν σχέδια που συνέταξε το ΥΠΕΘΑ, μέσω του ΓΕΕΘΑ, βάσει των υποχρεώσεων του από το Γενικό Σχέδιο ΠΠ «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ», αφορούν στην αντιμετώπιση των παρακάτω καταστροφών (ΥΑ 1299/2003): «δασικής πυρκαγιάς, σεισμού, πλημμύρας, έντονης χιονόπτωσης – χιονοθύελλας – παγετού, ΠΡΒΧ συμβάντων, μεγάλων θαλάσσιων ατυχημάτων, μεγάλων οδικών, σιδηροδρομικών ατυχημάτων και κατάρρευσης γέφυρας, και μεγάλων αεροπορικών ατυχημάτων».

Εκτός από το Σχέδιο "ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ" έχει εκπονηθεί και εφαρμόζεται κατά περίπτωση από το 2010 το Σχέδιο "ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ" το οποίο καθορίζει το πλαίσιο για την οργάνωση και συντονισμό των επιχειρήσεων των ΕΔ σε περιπτώσεις πυρκαγιών και φυσικών καταστροφών. Έκτοτε οι ΕΔ παρέχουν συνδρομή σε επιχειρήσεις ΠΠ, ειδικά για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών και γενικότερα φυσικών καταστροφών, σύμφωνα με το Σχέδιο. Το ΓΕΕΘΑ έχει τον

επιχειρησιακό έλεγχο των ειδικά εκπαιδευμένων τμημάτων που διατίθενται προς υποστήριξη της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας και άλλων κρατικών φορέων για την αντιμετώπιση καταστροφών. Οι Ένοπλες Δυνάμεις επίσης παρέχουν επιτήρηση για την πρόληψη πυρκαγιών αλλά και για την αποτροπή αναζωπυρώσεων. Σε πολλές περιπτώσεις στις ΕΔ ανατίθεται η τροφοδοσία με τρόφιμα, νερό καθώς και η παροχή υγειονομικής στους πληγέντες πολίτες. Εφόσον απαιτείται συνδράμουν στην αποκατάσταση των υποδομών, στην οδοποιία, στην γεφυροποιία, στην κατάσβεση πυρκαγιών, την κατασκευή αντιπυρικών ζωνών κ.α. (ΓΕΕΘΑ, 2010).

Για την αντιμετώπιση καταστροφών διατίθενται από το ΓΕΕΘΑ τα παρακάτω: (ΠΑ, ΓΕΣ, 2023):

- Τα εναέρια μέσα της Πολεμικής Αεροπορίας (ΠΑ) και πιο συγκεκριμένα τις 354-355-356 Μοίρες Τακτικών Μεταφορών (MTM) (Α/Φ C-130), την 383 Μοίρα Ειδικών Αποστολών & Αεροπυρόσβεσης (ΜΕΕΑ) (Α/Φ CL415) και τις 358 – 384 Μοίρες Έρευνας – Διάσωσης (ΜΕΔ) (Ε/Π Super Puma).
- Την 31η Μοίρα Επιχειρήσεων Έρευνας Διάσωσης (ΜΕΕΔ) της ΠΑ.
- Την Κινητή Ομάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών (ΚΟΜΑΚ) της ΠΑ. Εκπαιδεύεται ειδικά για τις επιχειρήσεις διάσωσης σε καταστάσεις καταστροφής, όπως σεισμούς, κατολισθήσεις εδάφους ή άλλες καταστάσεις όπου άνθρωποι μπορεί να είναι εγκλωβισμένοι. Επιπλέον, διαθέτει εξειδικευμένους σκύλους διάσωσης και ειδικές οπτικοακουστικές συσκευές για την ανίχνευση ατόμων. Αυτά τα μέσα βοηθούν την ομάδα να εντοπίσει ανθρώπους που έχουν παγιδευτεί κάτω από ερείπια και να προχωρήσει στον απεγκλωβισμό τους.
- Την Κινητή Ομάδα Συντήρησης Υποβρυχίων και Θαλασσίων Εγκαταστάσεων (ΚΟΣΥΘΕ) της ΠΑ με δυνατότητες υποβρυχίων και θαλάσσιων αποστολών, καθώς και έρευνας και διάσωσης.
- Το 4ο Τάγμα Ελικοπτέρων Αεροπορίας Στρατού (ΤΕΑΣ) (Ε/Π CH-47D) του Στρατού Ξηράς (ΣΞ).
- Τις Μονάδες ΜΧ (με χωματουργικά μηχανήματα, οχήματα, πλωτά μέσα και υλικά γεφυροποιίας), καθώς και Ειδικές Μονάδες ΜΧ του ΣΞ, όπως το 747 Ειδικό Τάγμα Μηχανικού (ΕΤΜΧ) με το Ειδικό Τμήμα Αντιμετώπισης Καταστροφών (ΕΤΑΚ). Αυτό το τμήμα διαθέτει εξειδικευμένο προσωπικό και εξοπλισμό για να αντιμετωπίσει φυσικές καταστροφές και να πραγματοποιήσει αποστολές διάσωσης. Οι διαθέσιμοι πόροι περιλαμβάνουν σκαπανείς διασώστες, πυροσβέστες, συνοδούς σκύλους διάσωσης και χειριστές εξυγίανσης. Το προσωπικό είναι εκπαιδευμένο και εξοπλισμένο με τα απαραίτητα εργαλεία και μηχανήματα. Η Μονάδα συμβάλλει στην αποκατάσταση ζημιών σε υποδομές, όπως δρόμους και δίκτυα υδροδότησης, καθώς και στη συντήρηση και διατήρηση ανοιχτών δρομολογίων. Επιπλέον, αναλαμβάνουν την κατασκευή έργων πρόληψης, όπως αντιπυρικές ζώνες και αντιπλημμυρικά έργα, με σκοπό να προστατεύσουν την κοινότητα από πιθανές καταστροφές.

- Τα πλωτά μέσα του Πολεμικού Ναυτικού (ΠΝ) (Αρματαγωγά, Ταχείας Μεταφοράς, Γενικής Υποστήριξης) και τα εναέρια μέσα του (Α/Φ ναυτικής συνεργασίας, Ε/Π έρευνας - διάσωσης).
- Τον Ειδικό Διακλαδικό Λόχο/Πυρηνικής, Βιολογικής, Χημικής (ΕΔΛΟ/ΠΒΧ) άμυνας του ΓΕΕΘΑ, με δυνατότητες αντιμετώπισης περιστατικών ΠΒΧ προσβολών.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί η συνέργεια του ΥΕΘΑ με τις Περιφέρειες, όπου στο πλαίσιο της πρόβλεψης του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2014-2020), πραγματοποιήθηκε η προμήθεια μηχανημάτων έργων, τα οποία εντάχθηκαν από τις Περιφέρειες στο υφιστάμενο ΕΣΠΑ και παραχωρήθηκαν στις ΕΔ για την ενίσχυση του εξοπλισμού και των μέσων τα οποία χρησιμοποιούνται στη συνδρομή τους στις επιχειρήσεις της ΠΠ. Αποτελεί η συγκεκριμένη δράση την πιο απτή απόδειξη της επίτευξης διαλειτουργικότητας μεταξύ της ΠΠ και των ΕΔ. Οι φορείς της ΠΠ, αντιλαμβανόμενοι τις δυνατότητες των ΕΔ, όπως είναι η ετοιμότητα, η ταχύτητα αντίδρασης, το αποτελεσματικό σύστημα ΔΜ, εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία να προχωρήσουν σε καινοτόμες λύσεις προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

7.4. Συνδρομή των ελληνικών ΕΔ στην αντιμετώπιση καταστροφών στο NATO. Ευκαιρίες για αυτοβελτίωση και ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της Ελλάδας

Η Ελλάδα ως χώρα μέλος του NATO συμμετέχει στο Ευρω-Ατλαντικό Συντονιστικό Κέντρο Αντιμετώπισης Καταστροφών EADRCC. Στο ΓΕΕΘΑ έχει συσταθεί η Διεύθυνση Α6 που παρακολουθεί τις δραστηριότητες του Κέντρου μέσω του ελληνικού προσωπικού που συμμετέχει στις Ομάδες Σχεδίασης του Resilience Committee (RC) του NATO⁵. Οι ελληνικές ΕΔ έχουν δεσμευτεί να προβαίνουν σε όλες τις ενέργειες προκειμένου να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της Συμμαχίας έναντι στρατιωτικών και μη απειλών και προκλήσεων όπως ένοπλες ή υβριδικές επιθέσεις, φυσικές καταστροφές, απειλές κατά ζωτικής σημασίας υποδομών κ.α. Από την πλευρά της η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας συνεργάζεται με τους αντίστοιχους αρμόδιους πολιτικούς φορείς συμμαχικών χωρών σε ζητήματα Πολιτικής Προστασίας. (Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, 2023)

Όλες οι χώρες του NATO αξιολογούνται σε ετήσια βάση από αρμόδιες επιτροπές στον τομέα του σχεδιασμού πολιτικών εκτάκτων αναγκών. Στην αξιολόγηση συμμετέχει και η Ελλάδα. Για το σκοπό αυτό έχουν καθοριστεί οι «Επτά βασικές απαιτήσεις - baseline requirements», οι οποίες είναι:

- α. Εξασφάλιση των κυβερνητικών υποδομών για τη διατήρηση της ομαλής διακυβέρνησης σε περίοδο κρίσης
- β. ανθεκτικότητα ως προς τον ενεργειακό εφοδιασμό

⁵ Η RC/NATO το 2022 συμπεριέλαβε τα καθήκοντα της Civil Emergency Planning Committee (CEPC)

- γ. ικανότητα επιτυχούς διαχείρισης μη ελεγχόμενων μετακινήσεων πληθυσμού
- δ. ανθεκτικότητα διατροφικών και υδάτινων πόρων
- ε. ικανότητα διαχείρισης μαζικών απωλειών
- στ. ανθεκτικότητα συστημάτων επικοινωνιών
- ζ. ανθεκτικότητα συστημάτων μεταφορών

Οι ελληνικές ΕΔ διαθέτουν πολυετή εμπειρία, λόγω της ενεργής συμμετοχής τους κυρίως στον Μηχανισμό ΠΠ της ΕΕ όσον αφορά την Πολεμική Αεροπορία και της συμμετοχής και ανάπτυξης τους σε πολυεθνικές αποστολές Επιχειρήσεων Ειρήνης (ΕΥΕ), όσον αφορά το Στρατό Ξηράς. Τα ελληνικά μέσα και τμήματα κλήθηκαν να επιχειρήσουν κάτω από ιδιαίτερα επικίνδυνες και αντίξοες συνθήκες και τους ανατέθηκαν αποστολές για αντιμετώπιση κρίσεων και καταστροφών. Ανταποκρίθηκαν δε, πάντα με επιτυχία, αποσπώντας τα ευμενή σχόλια των συμμάχων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ανάπτυξης ελληνικών μέσων, αποτελούν η συμμετοχή των πυροσβεστικών Α/Φ στις πυρκαγιές στο Ισραήλ το 2010, καθώς και του Μηχανικού και του Υγειονομικού με το Κινητό Χειρουργικό Νοσοκομείο Εκστρατείας στο Αφγανιστάν.

Επίσης, η χώρα μας έχει συμμετάσχει μέσω του EADRCC σε πολλές επιχειρήσεις αντιμετώπισης καταστροφών ανταποκρινόμενη σε αιτήματα βοήθειας διαθέτοντας μέσα, προσωπικό και υλικά. Πιο συγκεκριμένα η Ελλάδα παρείχε τη συνδρομή της στον μεγάλο σεισμό στο Πακιστάν το 2005, στις δασικές πυρκαγιές στην Αλβανία το 2007, στις πλημμύρες στη Μολδαβία και Ουκρανία και στις δασικές πυρκαγιές στη Βουλγαρία το 2008, στις πλημμύρες στην Αλβανία και το Μαυροβούνιο και στις δασικές πυρκαγιές στο Ισραήλ το 2010, στις πλημμύρες στην Αλβανία το 2011, στις έντονες χιονοπτώσεις στο Μαυροβούνιο το 2012 και στις πλημμύρες στη Βοσνία – Ερζεγοβίνη το 2014. Με τη συμμετοχή της χώρας μας στο μηχανισμό του EADRCC, μέσω του ΓΕΕΘΑ, αφενός αναλαμβάνεται η απορρέουσα υποχρέωση, ενώ ταυτόχρονα παρέχεται η ευκαιρία, για πιο ενεργή εμπλοκή, με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση του ρόλου των ΕΔ μας και την διεθνή προβολή της χώρας.

Το ΓΕΕΘΑ, οργανώνει και πραγματοποιεί, μεγάλες διακρατικές ασκήσεις όπως την «Climate Change Disaster Response – CASTLE 22», με τη συμμετοχή μεγάλου αριθμού φορέων από όλο το σύστημα της ΠΠ και ασκήσεις Διαχείρισης Κρίσεων Επί Χάρτου (Table-Top Exercise – TTX)(ΓΕΕΘΑ, 2022). Επιπρόσθετα πραγματοποιεί και εκπαιδευτικές ημερίδες (ΓΕΕΘΑ, 2022). Το ΓΕΕΘΑ αντιλαμβανόμενο τις εξελίξεις και υπό το πρίσμα της πρόβλεψης επί μελλοντικής βάσης έχει ήδη ξεκινήσει τη διαδικασία προσαρμογής στα διεθνή πρότυπα.

Οι ελληνικές ΕΔ κάθε χρόνο συμμετέχουν σε ένα μεγάλο αριθμό πολυεθνικών ασκήσεων του NATO και της ΕΕ. Το ΓΕΕΘΑ διαθέτει την οργανωτική υποδομή και τα μέσα, για τη σχεδίαση, οργάνωση και διεξαγωγή τέτοιων ασκήσεων. Το Στρατηγείο Nato Rapid Deployable Corps - Greece της Θεσσαλονίκης, επίσης διαθέτει πολύ μεγάλη τεχνογνωσία για την διοργάνωση πολυεθνικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Πολυεθνικές ασκήσεις οργανώνουν επίσης και άλλοι μείζονες σχηματισμοί όλων των κλάδων. Οι ΕΔ λοιπόν αδιαμφισβήτητα υπερτερούν στον

τομέα αυτό έναντι οποιουδήποτε άλλου πολιτικού φορέα ΠΠ στην Ελλάδα. Οι ελληνικές ΕΔ διαθέτουν πλέον την εμπειρία και την ωριμότητα για να αναλάβουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διοργάνωση πολυεθνικών ασκήσεων με αντικείμενο την αντιμετώπιση καταστροφών. Οι ασκήσεις αυτές θα μπορούσαν να διεξαχθούν σε συνεργασία με την ΓΓΠΠ, το Πυροσβεστικό Σώμα και αντίστοιχες δομές ή Μονάδες της Συμμαχίας. Με τις ασκήσεις αυτές, τα ελληνικά τμήματα θα καλλιεργούσαν σχέσεις συνεργασίας με τα αντίστοιχα συμμαχικά θα αποκτούσαν πρόσβαση σε νέες πρακτικές και θα βελτίωναν τη διαλειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητά τους. Σε συνδυασμό επίσης με τη συγκυρία της δημοσιονομικής στενότητας που αντιμετωπίζει η χώρα μας, η εμπλοκή της Ελλάδας στο πλαίσιο του NATO, με την οργάνωση διεθνών ασκήσεων και εκπαιδεύσεων σε θέματα ΠΠ, θα μπορούσε να αποτελέσει μια επιλογή πιο ενεργούς και αναβαθμισμένης συμμετοχής. Η ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων, μέσω του NATO σε ΕΥΕ, είναι πλέον πολύ δύσκολη εάν όχι απαγορευτική για την Ελλάδα.⁶ Η οργάνωση και διεξαγωγή όμως διεθνών ασκήσεων, που είναι αναμφισβήτητα πολύ χαμηλότερου οικονομικού κόστους, ίσως θα ήταν στην παρούσα χρονική περίοδο η ορθολογικότερη και ουσιαστικότερη εμπλοκή της χώρας μας στο πλαίσιο του NATO.

Επιπλέον, η αποτελεσματικότερη εμπλοκή μας στο EADRCC προσφέρει στη χώρα μας και ευκαιρίες εκπαίδευσης. Μονάδες, όπως το 747 ETMX (Ειδικό Τάγμα Μηχανικού) με συμμετοχή και αποστολή στο χώρο της ΠΠ, αλλά ταυτόχρονα με μεγάλη εμπειρία συμμετοχής των στελεχών του σε επιχειρήσεις αντιμετώπισης καταστροφών στη χώρα μας, μπορούν να αναλάβουν ενεργό ρόλο με συμμετοχή σε διεθνείς ασκήσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα που διοργανώνονται από το EADRCC. Έτσι παρέχεται η δυνατότητα στο προσωπικό για απόκτηση εμπειρίας μέσα από τη λειτουργία σε πολυεθνικό περιβάλλον αφενός, ενώ παράλληλα με αυτές της δράσεις προβάλλονται οι ικανότητες των ελληνικών ΕΔ και τονίζεται η ενεργή συμμετοχή της Ελλάδας στο NATO. Ως απότοκο της κηθείσας εμπειρίας μπορεί να θεωρηθεί η δημιουργία «πυρήνων» που θα μεταδώσουν τις γνώσεις τους σε περισσότερα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων.

Η χώρα μας θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο ίδρυσης ενός πιστοποιημένου εκπαιδευτικού ιδρύματος ή Κέντρου Εκπαίδευσης στα πρότυπα του Πολυεθνικού Κέντρου Ειρηνευτικών Επιχειρήσεων Υποστήριξης της Ειρήνης (ΠΚΕΕΥΕ).⁷ Το Κέντρο αυτό θα μπορούσε να παρέχει εκπαίδευση στον τομέα της πολιτικής προστασίας και στην αντιμετώπιση καταστροφών με τη συνεργασία των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας και Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας. Το συγκεκριμένο κέντρο θα προσέλκυε το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή από πολλές χώρες της συμμαχίας και θα ενίσχυε τη θέση της χώρας μας στο NATO.

⁶ Μετά από πολλά χρόνια, η Ελλάδα τον Δεκέμβριο του 2023, αποφάσισε να συμμετάσχει στην Διεθνή Επιχείρηση Υποστήριξης της Ειρήνης στη Βοσνία με την ανάπτυξη ενός λόχου δύναμης 100 ατόμων, γεγονός που καταδεικνύει ότι η χώρα ενισχύει εκ νέου το διεθνές της αποτύπωμα (Hellas Journal, 2023).

⁷ Το ΠΚΕΕΥΕ που εδρεύει στο Κιλκίς έχει λάβει πιστοποίηση από το NATO και παρέχει υψηλής ποιότητας εκπαίδευση σε πολιτικό και στρατιωτικό της Ελλάδας και χωρών του εξωτερικού στον τομέα των ανθρωπιστικών επιχειρήσεων.

7.5. Μελέτη περίπτωσης: Η συμμετοχή των ελληνικών ΕΔ στη θεομηνία Daniel στη Θεσσαλία

Τον Σεπτέμβριο του 2023 η Κεντρική Ελλάδα επλήγη από μια άνευ προηγουμένου κακοκαιρία με ακραία καιρικά φαινόμενα, με κύριο χαρακτηριστικό τις έντονες βροχοπτώσεις. Από 5 μέχρι 12 Σεπτεμβρίου καταγράφηκαν ρεκόρ βροχόπτωσης γεγονός που προκάλεσε εκτεταμένες πλημύρες, διαβρώσεις, κατολισθήσεις και άλλα καταστροφικά φαινόμενα. Ο καθηγητής Ε. Λέκκας χαρακτήρισε την κακοκαιρία Daniel ως «φαινόμενο της χιλιετίας» (Καθημερινή 2023). Ο θεσσαλικός κάμπος μετατράπηκε σε μία απέραντη λίμνη, προκλήθηκαν καταστροφές σε αγροτικές καλλιέργειες, σε βιομηχανικές υποδομές, στο οδικό δίκτυο, στη ζωική παραγωγή ενώ αστικές περιοχές κατέστησαν πλέον ακατοίκητες. Το ύψος της στάθμης του νερού του ποταμού Πηνειού ανήλθε στα 20 μέτρα ενώ ακόμη και η πόλη της Λάρισας απειλήθηκε. Ολόκληρα χωριά βυθίστηκαν κάτω από το νερό, πολλοί άνθρωποι εγκλωβίστηκαν ενώ έχασαν τη ζωή τους 17 ανθρώπων και περίπου 230.000 οικόσιτα ζώα. Η οικονομική ζημιά που υπέστη η περιοχή υπολογίστηκε ότι ξεπερνάει τα 3 δις ευρώ και εκτιμήθηκε ότι απαιτούνται τουλάχιστον πέντε χρόνια για την αποκατάσταση των ζημιών και την ανάκαμψη της περιοχής (CNN Greece 2023).

Η έκταση των ζημιών και η επικρατούσα κατάσταση οδήγησαν στην κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης της Θεσσαλίας. Ενεργοποιήθηκαν και εφαρμόστηκαν τα αντίστοιχα σχέδια ΠΠ ενώ ταυτόχρονα το ΓΕΕΘΑ εξέδωσε διαταγή εφαρμογής του Σχεδίου «ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ». Σύμφωνα με το Σχέδιο τα αρμόδια τμήματα των ΕΔ αφίχθηκαν στην Κεφαλλονιά και προέβησαν σε δράσεις ανακούφισης των πληγέντων. Αυτές αφορούσαν στη διανομή σκηνικού υλικού, την παρασκευή και διανομή γευμάτων φαγητού κ.α. Το κύριο έργο αποκατάστασης ανέλαβαν το 703 ΤΜΧ και 747 ΕΤΜΧ τα οποία συμμετείχαν με αριθμό μέσων και το αντίστοιχο προσωπικό. Το προσωπικό και τα μέσα που διατέθηκαν από το ΓΕΕΘΑ ήταν:

- 500 στελέχη και οπλίτες όλων των Κλάδων.
- 30 άτομα του Ειδικού Λόχου ΠΒΧ
- 90 πολιτικοί μηχανικοί
- 10 αξιωματικοί ιατροί
- 50 άτομα για την αποκομιδή νεκρών ζώων
- 80 μηχανήματα μηχανικού (φορητά οχήματα, προωθητές γαιών, εκσκαφείς κ.α.)
- 150 οχήματα γενικής χρήσης
- 15 αρματοφορείς
- 30 τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού

- 2 γέφυρες τύπου Μπέλεϋ
- 70 λέμβοι για απεγκλωβισμό
- 4 ασθενοφόρα
- 10 λεωφορεία
- 5 ελικόπτερα όλων των τύπων (CH-47D, NH-90, S-70, UH-1H, AB 205, B-212)
- 1 αεροσκάφος C-130
- 2 αρματαγωγά
- 1 πλοίο ταχείας μεταφοράς

Το υλικό που διατέθηκε για την ανακούφιση των πληγέντων ήταν:

- 1200 πτυσσόμενα κρεβάτια
- 1600 κλινοσκεπάσματα
- 500 υποθέματα
- 50 τραπέζια
- 20 σκηνές

Πρίν ακόμη παύσουν οι βροχοπτώσεις ξεκίνησε το έργο του απεγκλωβισμού ανθρώπων που δεν μπορούσαν να μετακινηθούν και αντιμετώπιζαν άμεσο κίνδυνο. Το προσωπικό των ΕΔ έδωσε πραγματική μάχη με το χρόνο και κατάφερε να διασώσει περισσότερους από 2.500 ανθρώπους. Όταν τα καιρικά φαινόμενα έπαυσαν ξεκίνησαν εργασίες οδοποιίας ενώ έγινε αποκατάσταση του οδικού δικτύου με την εγκατάσταση δύο γεφυρών, στο χωριό Καλά Νερά του Πηλίου και στο χωριό Καστανιά της Καλαμπάκας από το κλιμάκιο της ΜΟΜΚΑ του Στρατού. Δεν απαιτήθηκαν περισσότερες από 30 ώρες για την εγκατάσταση, γεγονός που συνέβαλε στην αποκατάσταση της επικοινωνίας και της πρόσβασης των κλιμακίων της πολιτείας για την παροχή βοήθειας στους κατοίκους των περιοχών που αποκόπηκαν. Εκτός από τα μέσα που διέθεσε το ΓΕΕΘΑ, οι προαναφερθέντες πτυχιούχοι πολιτικοί μηχανικοί του στρατού συνέδραμαν στην επιθεώρηση οικιών και εγκαταστάσεων που υπέστησαν ζημιές όσον αφορά στην καταλληλότητα και στατικότητα.) Πολύ σημαντική για τη δημόσια υγεία ήταν η συνδρομή του στρατού στο Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας του οποίου η λειτουργία υποστηρίχτηκε με την εγκατάσταση δύο ηλεκτροπαραγωγών ζευγών (γεννητριών ηλεκτρικού ρεύματος) εφόσον είχε υποστεί ζημιές από την κακοκαιρία. Επίσης στις ΕΔ ανατέθηκε η σίτιση μεγάλου αριθμού πλημμυροπαθών και η τροφοδοσία με νερό και παντός είδους υλικού που απαιτήθηκε για την ανακούφιση του τοπικού πληθυσμού.

Το ΓΕΕΘΑ έθεσε στη διάθεση του Ε.Σ.Κ.Ε.ΔΙ.Κ τα Κέντρα Αποκατάστασης Απωλειών Υγείας Πλαταμώνα, Μαλακίου Σκοτίνας και Λεπτοκαρυάς για τη φιλοξενία οικογενειών που απομακρύνθηκαν από τις οικίες τους. Επίσης δημιουργήθηκαν τέσσερις σταθμοί απολύμανσης προσωπικού και μέσων με τον κατάλληλο εξοπλισμό για την αποτροπή εξάπλωσης μολυσματικών ασθενειών λόγω του μεγάλου αριθμού νεκρών ζώων. Οι σταθμοί εγκαταστάθηκαν στο Βόλο, στα Τρίκαλα και στη Λάρισα.

Σε γενικές γραμμές επρόκειτο για την μεγαλύτερη κινητοποίηση των ΕΔ για την αντιμετώπιση των συνεπειών θεομηνίας, διάσωσης ανθρώπων, παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και ανακούφισης των πολιτών. Οι ΕΔ απέδειξαν ότι τηρούν πάντα αυξημένη ετοιμότητα και είναι σε θέση να ενεργήσουν άμεσα και αποτελεσματικά, ακόμη και σε πρωτοφανείς συνθήκες. Σε δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 2023 για το ποσοστό ικανοποίησης των πολιτών από τη συνδρομή των ΕΔ στην κακοκαιρία Daniel, το 75% των ερωτηθέντων απάντησαν θετικά, γεγονός που καταδεικνύει ότι το έργο που επιτελέστηκε εκτιμήθηκε ανάλογα από τη συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών (Newpost 2023).

Κεφάλαιο 8.

Συμπεράσματα και Προτάσεις

8.1. Συμπεράσματα

Οι φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές αποτελούν μια καθημερινότητα στο περιβάλλον το οποίο ζούμε. Στην περίπτωση που ένας μηχανισμός κληθεί να διαχειριστεί μια καταστροφή, η άμεση και έγκυρη αντίδραση είναι ζωτικής σημασίας. Σε αρκετές όμως περιπτώσεις, οι μηχανισμοί δεν είναι πλήρως προετοιμασμένοι ή καλούνται να έρθουν αντιμέτωποι με πρωτόγνωρες καταστάσεις οι οποίες υπερβαίνουν τις υπάρχουσες δυνατότητες. Σε αυτές τις ιδιαίτερες περιπτώσεις οι στρατιωτικές δυνατότητες πολιτικής προστασίας (Military Civil Defence Assets - MCDA), δύνανται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση μιας κρίσης προερχόμενης από κάποια καταστροφή.

Η αύξηση της συχνότητας και της σοβαρότητας των φυσικών καταστροφών λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη και οι αντιδράσεις σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και καταστροφές αποτελούν παγκόσμια ανησυχία. Πολλές χώρες έχουν εφαρμόσει μια σειρά διαφορετικών λύσεων με στόχο την αντιμετώπιση των πιο πιθανών κινδύνων, και σε όλες τις περιπτώσεις με κοινή πρόθεση να φροντίσουν για την ασφάλεια και την ευημερία των πολιτών τους. Η συμμετοχή των Ενόπλων Δυνάμεων στην παροχή βοήθειας σε πληθυσμούς που επλήγησαν από φυσικές καταστροφές ανάγεται στην ίδια την προέλευση του στρατού. Η οργάνωση και η ιεραρχική δομή του στρατού τον καθιστά ιδανικό όργανο για χρήση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Στην αποστολή των ΕΔ σε ειρηνική περίοδο εντάσσεται και η κοινωνική προσφορά σε συνεργασία με τις αντίστοιχες πολιτικές δομές. Οι δράσεις που αναλαμβάνονται για την εκτέλεση αυτής της αποστολής, δεν επηρεάζουν τον κύριο στρατιωτικό τους ρόλο. Οι ΕΔ προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε ένα ευρύ φάσμα δράσεων για την ανακούφιση του πολίτη όπως είναι η έρευνα και διάσωση, η δασοπυρόσβεση, οι αεροδιακομιδές, οι αποχιονισμοί, η οδοποιία, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κ.α.

Η συνδρομή των ΕΔ στο έργο της συνδρομής των ανθρώπων για ανακούφιση από καταστροφές είναι οπωσδήποτε αναγκαία. Είναι προφανές ότι η τάση αυτή θα συνεχιστεί, ως αποτέλεσμα των εξής παραγόντων:

- Της «κλιματικής αλλαγής» και της μη τήρησης της νομοθεσίας από πολλές κυβερνήσεις και της μη λήψης μέτρων. Τα τελευταία χρόνια συμβαίνουν θεομηνίες ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής με αύξουσα συχνότητα. Για την αντιμετώπιση των συνεπειών των φαινομένων είναι σαφές ότι απαιτείται η αρμονική συνεργασία μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, ιδιαίτερα όταν απαιτείται η δράση με αντισυμβατικές μεθόδους που χαρακτηρίζει κυρίως τις ΕΔ.

- Της οικονομικής κρίσης. Οι οικονομίες πολλών κρατών αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα και αδυνατούν να παράσχουν τα απαραίτητα μέσα και εξοπλισμό στην ΠΠ, ακόμα και σε μη κρατικούς δρώντες για να ανταποκριθούν στην αποστολή τους. Μοιραία η συνδρομή των ΕΔ που διαθέτουν την εκπαίδευση, το προσωπικό και τα μέσα, καθίσταται αναγκαία.

- Της εκτίμησης και του σεβασμού των πολιτών προς τις ΕΔ. Οι πολίτες αισθάνονται σιγουριά και ασφάλεια σε κάθε περίπτωση που υπάρχει στρατιωτική παρουσία. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι όχι μόνο υπάρχουν αυξημένες απαιτήσεις και προσδοκίες από τις στρατιωτικές υπηρεσίες αλλά και ότι θα διατηρηθεί η αυξημένη ετοιμότητα και εμπλοκή των ΕΔ για παροχή συνδρομής στους πολίτες.

- Της εμπειρίας που έχει αποκτηθεί από το στρατιωτικό προσωπικό. Οι ΕΔ της Ελλάδας αλλά και πολλών χωρών του ΝΑΤΟ έχουν αποκτήσει σημαντικές δεξιότητες και έχουν αναπτύξει τρόπους ενεργείας λόγω της συχνής τους εμπλοκής σε επιχειρήσεις αντιμετώπισης καταστροφών. Είναι βέβαιο ότι η πολιτεία θα συνεχίσει να εκμεταλλεύεται την εμπειρία αυτή προς όφελος της κοινωνίας.

Όσον αφορά στην Ελλάδα, μετά από τα έντονα καταστροφικά συμβάντα που βίωσε η πατρίδα μας με τις πρωτοφανείς πυρκαγιές στη Θράκη και τις πλημμύρες στη Θεσσαλία το 2023 αλλά και λόγω της γεωγραφικής της θέσης γίνεται αντιληπτό ότι ο ρυθμός φυσικών καταστροφών θα αυξηθεί. Αν και ο τομέας της πρόληψης δεν είναι ιδιαίτερα «ελκυστικός» στην πολιτεία, ωστόσο είναι υποχρεωμένη να επενδύσει σε αυτόν ώστε να διαχειρίζεται με μεγαλύτερη ευχέρεια κρίσεις που ανακύπτουν εξαιτίας φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών. Η πρόληψη και η τήρηση ετοιμότητας είναι ο κύριος παράγοντας για την προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών. Η κατάσταση που αντιμετώπισε η πόλη της Λάρισας κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την πολιτεία που καλείται να διαχειριστεί και το φαινόμενο της αστικοποίησης, εφόσον η συγκέντρωση μεγάλου πληθυσμού στις πόλεις θέτει σε κατάσταση διακινδύνευσης μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων.

Με βάση τη σχετική νομοθεσία στη χώρα μας, η ΓΓΠΠ είναι ο υπεύθυνος φορέας για τον συντονισμό και τον χειρισμό κρίσεων που έχουν σχέση με φυσικές καταστροφές. Το δυναμικό της περιλαμβάνει όλες τις κρατικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες που υπάγονται στην τοπική αυτοδιοίκηση τους οργανισμούς κοινής ωφελείας και διάφορες μη κρατικές οργανώσεις εθελοντών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πολιτικής προστασίας. Το Κέντρο Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας συντονίζει και πραγματοποιεί όλες εκείνες τις επιχειρησιακές δράσεις που αναλαμβάνονται για τον χειρισμό μιας κρίσης. Το Σχέδιο «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» αποτελεί τη βάση της εφαρμογής της Πολιτικής Προστασίας στη χώρα μας.

Η Ελλάδα θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο ίδρυσης ενός διεθνούς Κέντρου Εκπαίδευσης προσωπικού στον τομέα της πολιτικής προστασίας και της αντιμετώπισης ανθρωπογενών και φυσικών καταστροφών στα πρότυπα αντίστοιχων κέντρων του ΝΑΤΟ.

Εδώ και πενήντα χρόνια, το NATO πέτυχε στην αποστολή του σε ό,τι αφορά στην προστασία των πληθυσμών των χωρών μελών του και ειδικότερα στην προστασία του άμαχου πληθυσμού. Οι διεθνείς σχέσεις της Συμμαχίας με όλους του μεγάλους αλλά και μικρούς παγκόσμιους αλλά και περιφερειακούς διεθνείς οργανισμού, όπως ο ΟΗΕ, η ΕΕ, η Σύμπραξη για την Ειρήνη, έχουν επιτρέψει στο NATO να συνομολογήσει πλήθος από συμφωνίες, μεταξύ των οποίων και ετοιμότητας αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών κρίσεων και καταστροφών. Επιπλέον διαπιστώνεται ότι ακόμα και μετά το ιδιαίτερα επιτυχημένο πρόγραμμα συνεργασίας στον τομέα του Πολιτικού Σχεδιασμού Έκτακτης Ανάγκης, το NATO εξακολουθεί να διατηρεί και να βελτιώνει συνεχώς την πολιτική και στρατιωτική του ετοιμότητα με την ενεργή δράση του EAPC, τη δημιουργία του EADRCC και την ανάπτυξη του EADRU, πρωτοβουλίες που ξεκάθαρα αντιπροσωπεύουν ένα ακόμη σημαντικό βήμα μπροστά στη συλλογική προσπάθεια για παροχή βοήθειας σε πληθυσμούς που πλήττονται από μεγάλες καταστροφές. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις θα πρέπει να εξευρεθούν οι μηχανισμοί για την παράκαμψη περιορισμών πολιτικής φύσης για τους οποίους κάποιες κοινότητες αποκλείονται από τη διεθνή συνδρομή. Όπως συνέβη στην περίπτωση της Συρίας το 2023, που επλήγη από τον σεισμό όπως και η γειτονική Τουρκία, η βοήθεια όμως που έλαβε ήταν συγκριτικά ασήμαντη.

Για να καταστεί αποτελεσματική η διεθνής βοήθεια σε περιπτώσεις καταστροφών πρέπει:

α. Η χώρα που αιτείται τη βοήθεια να εντοπίζει ποιες ακριβώς είναι οι κρίσιμες απαιτήσεις και να τις διαβιβάζουν με εγκυρότητα, ταχύτητα και σαφήνεια. Να μεριμνούν για τη διαλειτουργικότητα, την υποδοχή, την παροχή ορθών κατευθύνσεων όσον αφορά τη γεωγραφία και τις παραμέτρους της καταστροφής και την υποστήριξη διοικητικής μέριμνας του προσωπικού και των μέσων που θα συνδράμουν (σίτιση, διαμονή, τροφοδοσία με καύσιμα, συντήρηση κ.α.). Επίσης να συντονίζουν ορθά τα τμήματα, ιδιαίτερα αν εμπλέκεται μεγάλος αριθμός εθνών, διεθνών οργανισμών, εθελοντών και υπηρεσιών.

β. Η χώρα που συνδράμει να βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με το ERDCC (ή το αρμόδιο ανώτερο συντονιστικό όργανο) και το κέντρο επιχειρήσεων της δοκιμαζόμενης χώρας. Να ενεργεί γρήγορα για την άμεση και οργανωμένη διάθεση της βοήθειας, να βρίσκεται σε διαρκή επαφή με τις τοπικές αρχές και να ακολουθεί τις κατευθύνσεις που λαμβάνει.

8.2. Προτάσεις

Αν και σε κάθε περίπτωση οι ΕΔ εκπληρώνουν με επιτυχία τις αποστολές τους, σε πολλές περιπτώσεις στελέχη των ΕΔ εκφράζουν μια επιφύλαξη όταν καλούνται να ενεργήσουν σε καταστάσεις για την αντιμετώπιση των οποίων δεν έχουν επαρκώς εκπαιδευτεί. Θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα έτσι ώστε στα προγράμματα εκπαίδευσης να ενταχθούν εκπαιδεύσεις με αντικείμενο την αντιμετώπιση καταστροφών από εξειδικευμένο προσωπικό. Εναλλακτικά θα πρέπει σε κάθε άσκηση ή εξειδικευμένη εκπαίδευση που διεξάγουν πολιτικοί φορείς της πολιτείας όπως η ΠΠ ή ΣΑ όπως η πυροσβεστική, να συμμετέχουν και στελέχη των ΕΔ. Με αυτό τον τρόπο εκτός από την απόκτηση δεξιοτήτων θα επιτευχθεί η διαλειτουργικότητα και η ανάπτυξη κοινού «κώδικα επικοινωνίας». Επίσης θα προληφθούν προβλήματα που θα προκύψουν σε μια πιθανή συνεργασία.

Η πολιτεία από την πλευρά της θα πρέπει να μεριμνήσει για τη διάθεση πόρων για την εκπαίδευση του προσωπικού των ΕΔ αλλά και για να συντονίσει κοινά προγράμματα συνεκπαιδεύσεων όπως περιεγράφηκε ανωτέρω. Επίσης προϋπολογίζει κονδύλια που θα απαιτηθούν για την κάλυψη των δαπανών του προσωπικού και των μέσων των ΕΔ που συμμετέχουν στις επιχειρήσεις αντιμετώπισης καταστροφών, πολλές φορές με ίδια έξοδα, εις βάρος άλλων αναγκών των Μονάδων που σχετίζονται με την επιχειρησιακή τους ετοιμότητα. Επίσης, θα πρέπει οι Μονάδες του Στρατού Ξηράς να εφοδιαστούν με εξοπλισμό και ιματισμό κατάλληλο για την αντιμετώπιση των φυσικών φαινομένων όπως πλημμύρες, πυρκαγιές κ.α.

Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο σύστασης Διακλαδικής Διεύθυνσης στο ΓΕΕΘΑ με αντικείμενο τη Διαχείριση Κρίσεων αποκλειστικά από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές. Η Διεύθυνση αυτή θα είναι υπεύθυνη και για την εκπαίδευση του προσωπικού των ΕΔ αλλά και για την παρακολούθηση των επιχειρήσεων. Επίσης θα μπορούσε να συσταθεί ένας ειδικός στρατιωτικός σχηματισμός «Αντιμετώπισης Καταστροφών» στα πρότυπα αντίστοιχων Σχηματισμών συμμαχικών χωρών όπως ο "Emergency Military Unit"⁸ του ισπανικού στρατού που είναι μια ειδική Μονάδα υπεύθυνη για την παροχή ανακούφισης από καταστροφές στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στο εξωτερικό. Το τμήμα αυτό ιδρύθηκε το 2005 και είναι το νεότερο των ισπανικών ΕΔ.

Για να συνεχιστεί όμως αυτή η κατάσταση και οι ΕΔ να προσφέρουν κοινωνική αρωγή, χωρίς να υπάρχουν επιπτώσεις στην κύρια αποστολή τους, είναι ξεκάθαρο ότι η αλόγιστη κατασπατάληση προσωπικού και μέσων μπορεί να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα. Σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών θα πρέπει να σχεδιάζεται και να ενεργοποιείται το κατάλληλο εκπαιδευμένο και προετοιμασμένο τμήμα εμπλοκής, ώστε να επιβαρύνεται το λιγότερο δυνατόν η κύρια αποστολή των ΕΔ και να διαφυλάσσεται το επίπεδο της μαχητικής ισχύος τους. Τυχόν εμπλοκή των ΕΔ χωρίς φειδώ μπορεί να δημιουργήσει, εντός και εκτός στρατεύματος, μια επικίνδυνη νοοτροπία υποκατάστασης άλλων κρατικών υπηρεσιών από αυτές.

Τέλος όσον αφορά στην εμπλοκή του NATO σε επιχειρήσεις ανακούφισης του πληθυσμού από καταστροφές, θα πρέπει από πριν τόσο τα ενδιαφερόμενα κράτη όσο και η Συμμαχία να έχουν συνομολογήσει συμφωνίες με σκοπό την εξάλειψη προβλημάτων διοικητικής φύσης που μπορεί να ανακύψουν όταν εκδηλωθεί η κρίση. Συνήθως παρατηρούνται προβλήματα που σχετίζονται με το διασυνοριακό έλεγχο, τη διέλευση των συνόρων, εκτελωνισμούς υλικών, θέματα ασύλου, το νομικό καθεστώς κ.α. Με τη διευθέτηση όλων αυτών των ζητημάτων η παροχή βοήθειας θα είναι ταχύτερη και αποτελεσματικότερη. Αυτή είναι και η προτροπή του ΟΗΕ για τη χρήση των πολιτικοστρατιωτικών μέσων που επισημαίνει την αναγκαιότητα σύναψης συμφωνιών σε διμερές και πολυμερές επίπεδο.

⁸ Η Μονάδα έχει κληθεί να επέμβει σε περισσότερες από 570 φορές στο εσωτερικό της χώρας και 17 στο εξωτερικό σε πυρκαγιές, πλημμύρες, NaTech καταστροφές, χιονοκαταιγίδες κ.α. The Spanish Emergency Military Unit (Unidad Militar de Emergencias). The Government's special emergency tool, <https://www.conseguerosdigital.com/en/numero-14/sumario/contributions/the-spanish-emergency-military-unit-unidad-militar-de-emergencias-the-governments-special-emergency-tool>

8.3. Επίλογος

Εάν θεωρηθεί δεδομένοι ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις είναι χρήσιμες στην αντιμετώπιση καταστροφών, αυτό προσδίδει άμεσα προστιθέμενη αξία στο NATO. Το NATO είναι ένας στρατιωτικός οργανισμός ο οποίος δεν είναι ο κύριος «παίχτης κλειδί» στον ανθρωπιστικό τομέα και ούτε φιλοδοξεί να γίνει. Γνωρίζει την κύρια η αποστολή του και αναγνωρίζει τον κυρίαρχο ρόλο των Ηνωμένων Εθνών σε ανθρωπιστικά ζητήματα. Σε περίπτωση που του ζητηθεί να συνδράμει το κάνει άμεσα, οφείλει όμως να σέβεται απόλυτα τις ανθρωπιστικές αρχές, του ανθρωπισμού, της αμεροληψίας, της ουδετερότητας και της ανεξαρτησίας. Στην εποχή μας το NATO, έχοντας ξεπεράσει τους περιορισμούς που επέβαλε ο Ψυχρός Πόλεμος, δείχνει ικανό να αναλάβει νέες αποστολές προσανατολισμένες στον ανθρωπιστικό τομέα με σκοπό την επίτευξη μιας ουσιαστικής ολοκλήρωσης στην υπηρεσία όχι μόνο της διατήρησης της ασφάλειας από πολεμική απειλή αλλά και ως διεθνής δρών για την ευημερία των πολιτών σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης. Κάποιοι αναλυτές θεωρούν ότι το έργο συνολικά της διαχείρισης κρίσεων από ανθρωπογενείς και φυσικές καταστροφές μπορεί να διεκπεραιωθεί με μεγαλύτερη επιτυχία από πολιτικούς οργανισμούς κρατικούς, διακρατικούς ή μη κρατικές οργανώσεις και ίσως αυτό να είναι αληθές σε πολλές περιπτώσεις. Σε ορισμένα όμως συμβάντα λόγω της φύσης και της έκτασης της καταστροφής αδυνατούν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά σε σύγκριση με τις ένοπλες δυνάμεις. Για αυτόν τον λόγο άλλωστε η πρόβλεψη για βοήθεια προς τις εθνικές αρχές είναι θεσμοθετημένη στα περισσότερα κράτη.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Βαλάσης, Λ. (2021). Η προοπτική μετεξέλιξης του NATO από περιφερειακή αμυντική συμμαχία σε παγκόσμιο φορέα συλλογικής ασφάλειας στο πλαίσιο της μεταψυχροπολεμικής διεθνούς κοινωνίας, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

ΓΕΕΘΑ, (2010). Συνδρομή σε φυσικές καταστροφές, Προστατεύουμε και το Περιβάλλον, Αθήνα

ΓΕΕΘΑ, (2014), Φυλλάδιο κοινωνικής προσφοράς Ενόπλων Δυνάμεων, Τμήμα Ενημέρωσης Τύπου, Αθήνα

ΓΕΕΘΑ, (2022). Διακρατική Άσκηση “Climate Change Disaster Response – CASTLE 22”, <https://geetha.mil.gr/diakratiki-askisi-climate-change-disaster-response-castle-22/>

ΓΕΕΘΑ (2022). Άσκηση Διαχείρισης Κρίσεων Επί Χάρτου, <https://geetha.mil.gr/askisi-diacheirisis-kriseon-epi-chartoy/>

ΓΕΕΘΑ, (2022). Ημερίδα με θέμα «Κλιματική Αλλαγή και Ένοπλες Δυνάμεις», <https://geetha.mil.gr/imerida-me-thema-klimatiki-allagi-kai-enoples-dynameis/>

Γενικό Επιτελείο Στρατου, <http://army.gr/>

Δανδουλάκη, Μ. (2011), Πολιτική Προστασία και Αυτοδιοίκηση. Αθήνα: ΕΕΤΑΑ

Θεοδώρου, Φ. (2013), Οι δομές και ο Σχεδιασμός της Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα. Αθήνα: EXPOSEC DEFENSE WORLDΚαθημερινή, (2023). Λέκκας για κακοκαιρία Daniel: Ήταν «φαινόμενο χιλιετίας», <https://www.kathimerini.gr/society/562608403/lekkas-gia-kakokairia-daniel-itan-fainomeno-chilietias/>

Λέκκας, Ε. (2014), oasp.gr, <https://www.oasp.gr/userfiles/imerida%20kefalonias.pdf>. 6 Ιούνιος 2014

Newpost, (2023), Κακοκαιρία «Daniel»: Ικανοποιημένοι οι πολίτες από τη συνδρομή των Ενόπλων Δυνάμεων, <https://newpost.gr/eidiseis/kakokairia-daniel-ikanopoiimenoi-oi-polites-apo-ti-syndromi-ton-enoplon-dynameon/>

NATO, (2005). Ασφάλεια μέσω της Σύμπραξης, NATO Public Diplomacy Division – Distribution Unit, Βρυξέλλες

NATO, (2011). Εγχειρίδιο NATO, Γραφείο Πληροφοριών και Τύπου, Βρυξέλλες

Νομοθετικό Διάταγμα 17/1974

Νόμος 2344/1995 ΦΕΚ Α'212/11-10-1995

Νόμος 3013/2002 - ΦΕΚ-102/Α/1-5-2002

Νόμος 4249/2014 - ΦΕΚ 73/Α/24-3-2014

Νόμος 4662/2020 Τεύχος Α' 27/07-02-2020

Πολεμική Αεροπορία, <https://www.haf.gr/>

Προεδρικό Διάταγμα 85/2012 - ΦΕΚ 141/Α/21-6-2012

Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, (2023). <https://civilprotection.gov.gr/diethnis-synergasia/diethneis-organismoi>

Υπουργική Απόφαση 1299/2003 - ΦΕΚ 423/Β/7-4-2003

Ξενόγλωση

Barany, Z. (2003), The Future of NATO Expansion Four Case Studies. New York: Cambridge University Press

Bebler, A. (2010), NATO at 60 The Post-Cold War Enlargement and the Alliance's Future. Amsterdam: IOS Press

Cambridge University Press, (2019), "I am the Servant of the Council': Lord Ismay and the Making of the NATO International Staff", <https://www.cambridge.org/core/journals/contemporary-european-history/article/abs/i-am-the-servant-of-the-council-lord-ismay-and-the-making-of-the-nato-international-staff/7A1E71C8EFD07C1E1D42ACD54F4B7C2F>

CNN Greece, 2023. Λέκκας για κακοκαιρία Daniel: Τουλάχιστον 5 χρόνια για να ανακάμψει ο Θεσσαλικός Κάμπος, <https://www.cnn.gr/ellada/story/381075/lekkas-gia-kakokairia-daniel-toulaxiston-5-xronia-gia-na-anakampsei-o-thessalikos-kampos>

Collins, J. (2011), NATO A Guide to the Issues. Santa Barbara, California: Praeger

European Commission - Joint Research Centre, (2017). [Forest fires in Portugal in 2017](https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/portals/0/Knowledge/ScienceforDRM2020/Files/supercasestudy_04.pdf), https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/portals/0/Knowledge/ScienceforDRM2020/Files/supercasestudy_04.pdf

French, J. L. (2023), Organization The Enduring Alliance. New York: Routledge

Hellas Journal, (2023). «Ελληνικός λόχος 100 ανδρών στη Βοσνία και το διαρκές επιχειρησιακό άνοιγμα της Αθήνας: Επιχείρηση αναβάθμισης της χώρας με ισχυρή παρουσία στα Δυτικά Βαλκάνια», <https://hellasjournal.com/2023/12/ellinikos-lochos-100-andron-sti-vosnia-epichirisi-anavathmisis-tis-choras-me-ischiri-parousia-sta-ditika-valkania/>

Ivanov, I. D. (2011), Transforming NATO New Allies, Missions and Capabilities. Plymouth: Lexington Books

Kukës International Airport, (2022). <https://www.kuiport.al/en/article/43/Facts-of-KFZ>

NATO, (2001). NATO's Role in Disaster Assistance, Second Edition, Brussels

NATO, (2014). Floods in Bosnia and Herzegovina, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_117759.htm

NATO, (2014b). EADRCC Urgent Disaster Assistance Request Bosnia And Herzegovina – Floods, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_05-bih-floods/20150302_140519-bih-floods-request.pdf

NATO, (2021). Euro-Atlantic Coordination Center. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52057.htm?

NATO, (2022). Harmel Report. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67927.htm

NATO, (2023). Euro-Atlantic Partnership Council, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49276.htm

NATO, (2023b). Earthquake in Turkey – Requests for assistance and situation reports, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/2/pdf/230206-eadrcc2023-0003-request.pdf

NATO, (2023c). Earthquake response: NATO to deploy shelter facilities to Türkiye, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_211639.htm

Phillips, M. (2011), The Role of the Military in International Disaster Relief Activities, https://www.nids.mod.go.jp/english/event/symposium/pdf/2011/e_03.pdf

Pouliot, V. (2010), International Security in Practice The Politics of NATO–Russia Diplomacy. New York: Cambridge University Press

Rauchhaus, R. W. (2001), Explaining NATO Enlargement. Essex: Frank Cass & Co. Ltd

Reichard, M. (2023), The EU–NATO Relationship A Legal and Political Perspective. New York: Routledge

Schimmelfennig, F. (2003), *The EU, NATO and the Integration of Europe Rules and Rhetoric*. Cambridge: Cambridge University Press

Schnabel, A. Thakur, R. (2000). *Kosovo and the challenge of humanitarian intervention: Selective indignation, collective action, and international citizenship*. New York: United Nations University Press, 2000.

Shea, J. (2018), *How the Harmel Report Helped Build the Transatlantic Security Framework*, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-the-harmel-report-helped-build-the-transatlantic-security-framework>

Thies, W. J. (2009). *Why NATO Endures*. New York: Cambridge University Press, https://assets.cambridge.org/97805217/49794/frontmatter/9780521749794_frontmatter.pdf

US National Medicine Library, (2003). *Israeli Defense Forces Medical Corps humanitarian mission for Kosovo's refugees*, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15310041/>

United Nations - UN, (2008). *Peacekeeping Operations Principles and Guidelines*. Department of Peacekeeping Operations, New York: United Nations Secretariat

United Nations, (2021). *UN Peacekeeping Missions Military Aviation Unit Manual Second Edition*, Office of Military Affairs, Department of Peace Operations, Brussels

Union of International Associations – UIA, (2023). *Euro-Atlantic Disaster Response Unit*, <https://uia.org/s/or/en/1100065849>

UN-OCHA, (2006). *Guidelines On The Use of Military and Civil Defence Assets To Support United Nations Humanitarian Activities in Complex Emergencies - Revision 1 January 2006*, https://reliefweb.int/report/world/guidelines-use-military-and-civil-defence-assets-support-united-nations-humanitarian?_gl=1*1u1qu6q*_ga*NzQ3MzE4MjI2LjE2ODg5ODM4MjA.*_ga_E60ZNX2F68*M_TcwNDcwMjg3Ni4yLjAuMTcwNDcwMjg3Ni42MC4wLjA.

UN-OCHA, (2006). *Kyrgyzstan Earthquake*, <https://reliefweb.int/report/kyrgyzstan/kyrgyzstan-earthquake-aug-1992-undro-situation-reports-1-3>

UN-OCHA, (2006). *Portugal - Fire - Situation as of 20/06/2017*, [Lousa - Portugal - Fire - Situation as of 20/06/2017, Delineation Map - Portugal | ReliefWeb](#)

Παράρτημα Α

The Harmel Report

1. A year ago, on the initiative of the Foreign Minister of Belgium, the governments of the fifteen nations of the Alliance resolved to "*study the future tasks which face the Alliance, and its procedures for fulfilling them in order to strengthen the Alliance as a factor for durable peace*". The present report sets forth the general tenor and main principles emerging from this examination of the future tasks of the Alliance.
2. Studies were undertaken by Messrs. Schutz, Watson, Spaak, Kohler and Patijn. The Council wishes to express its appreciation and thanks to these eminent personalities for their efforts and for the analyses they produced.
3. The exercise has shown that the Alliance is a dynamic and vigorous organization which is constantly adapting itself to changing conditions. It also has shown that its future tasks can be handled within the terms of the Treaty by building on the methods and procedures which have proved their value over many years.
4. Since the North Atlantic Treaty was signed in 1949 the international situation has changed significantly and the political tasks of the Alliance have assumed a new dimension. Amongst other developments, the Alliance has played a major part in stopping Communist expansion in Europe; the USSR has become one of the two world super powers but the Communist world is no longer monolithic; the Soviet doctrine of "*peaceful co-existence*" has changed the nature of the confrontation with the West but not the basic problems. Although the disparity between the power of the United States and that of the European states remains, Europe has recovered and is on its way towards unity. The process of decolonisation has transformed European relations with the rest of the world; at the same time, major problems have arisen in the relations between developed and developing countries.

5. The Atlantic Alliance has two main functions. Its first function is to maintain adequate military strength and political solidarity to deter aggression and other forms of pressure and to defend the territory of member countries if aggression should occur. Since its inception, the Alliance has successfully fulfilled this task. But the possibility of a crisis cannot be excluded as long as the central political issues in Europe, first and foremost the German question, remain unsolved. Moreover, the situation of instability and uncertainty still precludes a balanced reduction of military forces. Under these conditions, the Allies will maintain as necessary, a suitable military capability to assure the balance of forces, thereby creating a climate of stability, security and confidence.

In this climate the Alliance can carry out its second function, to pursue the search for progress towards a more stable relationship in which the underlying political issues can be solved. Military security and a policy of détente are not contradictory but complementary. Collective defence is a stabilizing factor in world politics. It is the necessary condition for effective policies directed towards a greater relaxation of tensions. The way to peace and stability in Europe rests in particular on the use of the Alliance constructively in the interest of détente. The participation of the USSR and the USA will be necessary to achieve a settlement of the political problems in Europe.

6. From the beginning the Atlantic Alliance has been a co-operative grouping of states sharing the same ideals and with a high degree of common interest. Their cohesion and solidarity provide an element of stability within the Atlantic area.
7. As sovereign states the Allies are not obliged to subordinate their policies to collective decision. The Alliance affords an effective forum and clearing house for the exchange of information and views; thus, each of the Allies can decide its policy in the light of close knowledge of the problems and objectives of the others. To this end the practice of frank and timely consultations needs to be deepened and improved. Each Ally should play its full part in promoting an improvement in relations with the Soviet Union and the countries of Eastern Europe, bearing in mind that the pursuit of détente must not be allowed to split the Alliance. The chances of success will clearly be greatest if the Allies remain on parallel courses, especially in matters of close concern to them all; their actions will thus be all the more effective.
8. No peaceful order in Europe is possible without a major effort by all concerned. The evolution of Soviet and East European policies gives ground for hope that those governments may eventually come to recognize the advantages to them of collaborating in working towards a peaceful settlement. But no final and stable settlement in Europe is possible without a solution of the German question which lies at the heart of present tensions in Europe. Any such settlement must end the unnatural barriers between Eastern and Western Europe, which are most clearly and cruelly manifested in the division of Germany.

9. Accordingly the Allies are resolved to direct their energies to this purpose by realistic measures designed to further a détente in East-West relations. The relaxation of tensions is not the final goal but is part of a long-term process to promote better relations and to foster a European settlement. The ultimate political purpose of the Alliance is to achieve a just and lasting peaceful order in Europe accompanied by appropriate security guarantees.
10. Currently, the development of contacts between the countries of Western and Eastern Europe is mainly on a bilateral basis. Certain subjects, of course, require by their very nature a multilateral solution.
11. The problem of German reunification and its relationship to a European settlement has normally been dealt with in exchanges between the Soviet Union and the three Western powers having special responsibilities in this field. In the preparation of such exchanges the Federal Republic of Germany has regularly joined the three Western powers in order to reach a common position. The other Allies will continue to have their views considered in timely discussions among the Allies about Western policy on this subject, without in any way impairing the special responsibilities in question.
12. The Allies will examine and review suitable policies designed to achieve a just and stable order in Europe, to overcome the division of Germany and to foster European security. This will be part of a process of active and constant preparation for the time when fruitful discussions of these complex questions may be possible bilaterally or multilaterally between Eastern and Western nations.
13. The Allies are studying disarmament and practical arm control measures, including the possibility of balanced force reductions. These studies will be intensified. Their active pursuit reflects the will of the Allies to work for an effective détente with the East.
14. The Allies will examine with particular attention the defence problems of the exposed areas e.g. the South-Eastern flank. In this respect the present situation in the Mediterranean presents special problems, bearing in mind that the current crisis in the Middle East falls within the responsibilities of the United Nations.
15. The North Atlantic Treaty area cannot be treated in isolation from the rest of the world. Crises and conflicts arising outside the area may impair its security either directly or by affecting the global balance. Allied countries contribute individually within the United Nations and other international organizations to the maintenance of international peace and security and to the solution of important international problems. In accordance with established usage the Allies or such of them as wish to do so will also continue to consult on such problems without commitment and as the case may demand.

16. In the light of these findings, the Ministers directed the Council in permanent session to carry out, in the years ahead, the detailed follow-up resulting from this study. This will be done either by intensifying work already in hand or by activating highly specialized studies by more systematic use of experts and officials sent from capitals.

17. Ministers found that the study by the Special Group confirmed the importance of the role which the Alliance is called upon to play during the coming years in the promotion of détente and the strengthening of peace. Since significant problems have not yet been examined in all their aspects, and other problems of no less significance which have arisen from the latest political and strategic developments have still to be examined, the Ministers have directed the Permanent Representatives to put in hand the study of these problems without delay, following such procedures as shall be deemed most appropriate by the Council in permanent session, in order to enable further reports to be subsequently submitted to the Council in Ministerial Session.

Παράρτημα Β

JOINT DECLARATION ON UN/NATO SECRETARIAT COOPERATION

The Secretary-General of the United Nations and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization, welcoming over a decade of cooperation between the United Nations and NATO in support of the work of the United Nations in maintaining international peace and security, and desiring, in the spirit of the 2005 World Summit Outcome, to provide a framework for expanded consultation and cooperation between their respective Secretariats, have agreed to the following:

1. We, the Secretary-General of the United Nations and the Secretary-General of the North Atlantic Treaty Organization, reaffirm our commitment to the maintenance of international peace and security.
2. Our shared experiences have demonstrated the value of effective and efficient coordination between our Organizations. We have developed operational cooperation, for example, in peacekeeping in the Balkans and Afghanistan, where UN-authorized NATO- led operations work alongside UN peace operations. We have also worked together and collectively with other partners in support of regional and sub-regional organizations. In addition, NATO provided assets and personnel to Pakistan in support of UN disaster relief operations in 2005. Our cooperation is guided by the UN Charter, internationally recognized humanitarian principles and guidelines, and consultation with national authorities.
3. Further cooperation will significantly contribute to addressing the threats and challenges to which the international community is called upon to respond. We therefore underscore the importance of establishing a framework for consultation and dialogue and cooperation, including, as appropriate, through regular exchanges and dialogue at senior and working levels on political and operational issues. We also reaffirm our willingness to provide, within our respective mandates and capabilities, assistance to regional and sub-regional organizations, as requested and as appropriate.
4. Understanding that this framework should be flexible and evolving over time, we agree to further develop the cooperation between our organizations on issues of common interest, in, but not limited to, communication and information-sharing, including on issues pertaining to the protection of civilian populations; capacity-building, training and exercises; lessons learned, planning and support for contingencies; and operational coordination and support.
5. Our cooperation will continue to develop in a practical fashion, taking into account each Organizations specific mandate, expertise, procedures and capabilities, so as to contribute to improving international coordination in response to global challenges.

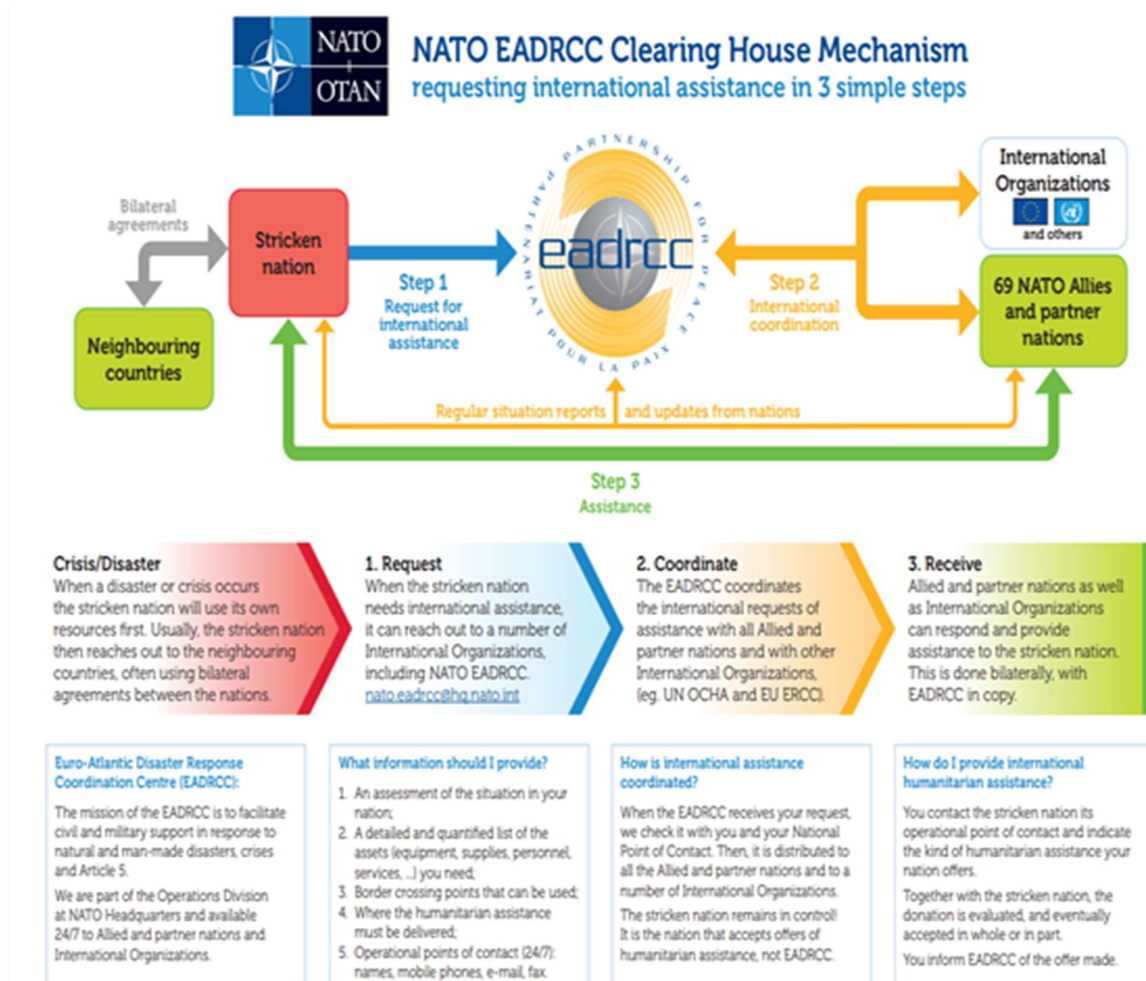
one in New York on 23 September 2008

Jaap de Hoop Scheffer BAN Ki-Moon

Secretary General of the Secretary-General North Atlantic Treaty Organization
of the United Nations

Παράρτημα Γ

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ - ΕΙΚΟΝΕΣ

Γράφημα 1: Διαδικασίες υποβολής και ικανοποίησης αιτήματος για βοήθεια από το EADRCC (πηγή: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/200401-EADRCC-Requesting-assistance-in_3.pdf)

Γράφημα 2 : Δομές και Όργανα της ΓΓΠΠ στην Ελλάδα (πηγή: Α. Καραμάνου, Παρουσιάσεις μαθήματος «Διαχείριση καταστροφών και κρίσεων σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο»)

Εικόνα 1: Το λογότυπο του EADRCC (πηγή: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_117757.htm)

Εικόνα 3: Καταυλισμός προσφύγων στα Τίρανα 1999 (πηγή: https://www.flickr.com/photos/unep_dc/8901034300)

Εικόνα 2: Πλημμύρες στη Βοσνία & Ερζεγοβίνη Μάιος 2014 (πηγή: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_110060.htm)

Εικόνα 3: Πυρκαγιές στην Πορτογαλία Ιούνιος 2017 (πηγή: <https://www.dw.com/en/portugal-breathes-sigh-of-relief-as-fires-brought-under-control/a-39367823>)

Εικόνα 4: Σεισμοί στην Τουρκία 2023 (πηγή: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_211455.htm)

Εικόνα 5: Η ΕΜΑΚ στους σεισμούς της Τουρκίας 2023 (πηγή: <https://www.in.gr/2023/02/19/world/seismos-stin-tourkia-syglonistikis-martyries-apo-tous-diasostes-tis-emak/>)

Εικόνα 6: Άνδρες της 32 Ταξιαρχίας Πεζοναυτών με λέμβους σε επιχείρηση απεγκλωβισμού στις πλημμύρες της Θεσσαλίας, Σεπτέμβριος 2023 (πηγή: <https://hellasjournal.com/2023/09/plimmires-sti-thessalia-me-oplo-tin-epistimi-i-enoples-dinamis-sti-machi-apenanti-se-enan-efialti/>)